

MAGYAR AGRÁR- ÉS ÉLETTUDOMÁNYI EGYETEM

**UTAZÁSI ÉS DESZTINÁCIÓVÁLASZTÁSI SZOKÁSOK
VIZSGÁLATA VIDÉKI TEREKBEN**

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

ARANY FERENC

GÖDÖLLŐ

2024

A doktori iskola megnevezése: Gazdaság – és Regionális Tudományok
Doktori Iskola

A doktori iskola tudományága: regionális tudományok

A doktori iskola vezetője: Prof. Dr. Bujdosó Zoltán egyetemi tanár,
Magyar Agrár – és Élettudományi
Egyetem

Vidékfejlesztési és Fenntartható
Gazdaság Intézet

Témavezető: Dr. Egri Zoltán

egyetemi docens

Magyar Agrár – és Élettudományi
Egyetem Vidékfejlesztési és
Fenntartható Gazdaság Intézet

.....
Az iskolavezető jóváhagyása

.....
A témavezető(k) jóváhagyása

TARTALOMJEGYZÉK

1. A MUNKA ELŐZMÉNYEI, CÉLKITŰZÉSEK.....	4
2. ANYAG ÉS MÓDSZER.....	10
2.1.Kvantitatív kutatás módszertani háttere.....	10
2.2. Nemzeti értékek vizsgálata.....	12
2.3. M44 autóút építése és Békés vármegye turizmusának kapcsolata.....	14
2.4. Utazási és szálláshelyválasztási szokások vizsgálata.....	14
2.5. Faktorelemzés.....	17
2.6. Klaszterelemzés.....	19
3. EREDMÉNYEK ÉS AZOK MEGBESZÉLÉSE.....	21
3.1.Békés Vármegyei Értéktár elemzés.....	21
3.1.1. Értéktár faktorelemzés	21
3.1.2. Rotált komponens mátrix.....	26
3.1.3. Klaszterelemzés - Nemzeti értékek	29
3.2. Az M44 gyorsforgalmi autóút hatása Békés vármegye turizmusára.....	31
3.2.1. Faktorelemzés – M44.....	34
3.2.2. Klaszterelemzés- M44 autóút.....	35
3.3. Utazási szokások és szálláshelyválasztás.....	38
3.3.1. Faktoranalízis – Utazási szokások és szálláshelyválasztás.....	38
3.3.2. Klaszterelemzés – Utazási szokások és szálláshelyválasztás.....	43
4. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK.....	46
5. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK.....	53
PUBLIKÁCIÓK.....	61

1. A MUNKA ELŐZMÉNYEI, CÉLKITŰZÉSEK

A gazdaság fejlődése szempontjából kiemelkedően fontos szerepe van a folyamatosan és nagy mértékben növekvő turizmusnak, ugyanis a szektor több országban hozzájárul a fejlődéshez. A turizmus gyors ütemű fejlődése az adott területeken működő szolgáltatók számára előnyös, valamint a fogadóterület fejlődését is támogatja, amennyiben az attrakciókat jól kezelik turisztikai szempontból (Kántor, 2021). A COVID-19 megjelenését és elterjedését megelőzően már a GDP egytizedét tette ki a turisztikai szektor az Európai Unióban, 23 millió álláshellyel, amellyel az összes foglalkoztatott 12%-át foglalkoztatták (Európai Bizottság, 2020).

Az előző néhány évtizedben lényeges változáson ment át a falusi turizmus fogalma. Gannon (1994) szerint, aki szórakoztató programok és szolgáltatások összességéként tekint a falusi turizmusra, amelynek a célja az, hogy a turistákat az adott településre csábítsák. A szolgáltatók helyi lakosok, akik a falusi turizmus révén jövedelmet kívánnak szerezni. E megfogalmazásban a falusi turizmus nem csupán az agroturizmust és az ahhoz kapcsolódó szállásadást foglalja magában, hanem a természetközeli vakációzás lehetőségét, a vidéki hangulatot és olyan további szolgáltatásokat, mint például különböző hobbi tevékenység, amilyen a kerékpározás, a horgászat vagy a lovaglás, a gasztronómia, valamint mezőgazdasági vagy kézműves termékek árusítása vagy éppen a vidéki egészségturizmus. Ahogy a falusi turizmus elemei mutatják, a turisták a vidéki életmód átélése miatt veszik igénybe ezeket a szolgáltatásokat. A falusi turizmusnak két csoportját különböztethetjük meg Perales (2002) szerint: a tradicionális, valamint a modern falusi turizmust. Az első esetben az adott szálláshely stílusa a falusi turizmus alapja, míg a második

esetben a turisták azt igénylik, hogy alaposabban megismerjék az építészeti örökséget és a természetben is jobban elmélyedjenek (in. Kulcsár, 2013).

Hazánkban a turisták elsősorban természetjárással, valami rekreációval kapcsolatos tevékenységeket keresnek, emellett népszerű a borturizmus, valamint a fesztiválturizmus is.

A Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége is ezeknek a gondolatoknak tulajdonít nagyobb jelentőséget, a falusi turizmus nem egyértelműen lehatárolható turizmus terméktípusként jelenik meg, inkább komplexitás jellemzi, melyben a vidéki természeti értékek, a tárgyi- és szellemi örökségek, az agrárium értékei és termékei, továbbá egyéb speciális ajánlatok jelennek meg (Szabó 2006, FATOSZ 2012, Kulcsár 2013).

A falusi turizmus egy olyan terület, amely az esetek többségében kiegészítő jövedelemforrásként szolgál a szálláshely tulajdonosának, legalábbis a múltban ez volt a leginkább jellemző ezen a területen. Manapság egyre több olyan vállalkozás jön létre, amely csak ezen tevékenységi kör köré szerveződik és csak ebből igyekszik a megélhetését megoldani. Ehhez már nem elég az, hogy egy néhány férőhelyes vendégházzal rendelkezzen valaki, hanem valamilyen kapcsolódó szolgáltatást is kell nyújtania mellé, avagy több szálláshellyel is kell rendelkeznie, hogy a megélhetése biztosított legyen.

Szalók Csilla (2016) Falusi és Agroturizmus Országos Szövetségének (FATOSZ) akkori elnöke szerint a falusi turizmus során a turistáknak lehetősége van arra, hogy megismerjék a helyi szokásokat és kultúrát, a helyi életkörülményeket és hagyományokat, és ezekben részt is vegyenek. Ebből adódóan a falusi turizmus olyan helyszínekhez kötődik, ahol ezen tevékenységekre lehetősége van a turistáknak, így elsősorban tanyákon, falvakban, valamint kisvárosokban tudják igénybe venni a falusi turisztikai szolgáltatásokat a látnivalók. A FATOSZ legfrissebb falusi turizmus

értelmezése a falusi szálláshellyel kapcsolatban az, hogy olyan komplex szolgáltatást nyújt falusi környezetben, ami magába foglalja a vendégfogadással, a szállásszolgáltatással, az étkezési szolgáltatással, valamint a programszolgáltatással kapcsolatos tevékenységeket. Az előzőeken túl a falusi turizmus lehetőséget nyújt a turistáknak arra, hogy megismerjék, hogy milyen körülmények között élnek a helyiek, hogy milyenek a szokásaik, a kultúrájuk, a mezőgazdasági hagyományaik, továbbá arra is lehetőségük van, hogy ezen tevékenységekben részt vegyenek.

Célkitűzések és hipotézisek

A kutatási téma megválasztásában nagy hatással volt rám az, hogy a BSc tanulmányom elvégzése óta már közel egy évtizede dolgozok a turizmus szektorban és magával ragad minden területe, főleg a falusi turizmus világa, hangulata. Már a BSc és MSc szakdolgozataimat is a turizmushoz kötődően írtam meg, viszont az évek folyamán csak méginkább belefolytam a turizmus és szálláshely szolgáltatás világába. Mindig is szimpatikus vállalkozási forma volt ez gazdasági szektor számomra. Természetesen, mint minden területnek a turizmusnak és vendéglátásnak sem csak szép és örömteli oldala van, hanem sok árnyoldala is. Nem minden vendég elégedett az utazásával, kiválasztott desztinációjával, szálláshelyével, annak berendezéseivel és szolgáltatásaival, amit magam is megtapasztaltam az évek során.

Ennek okán a kutatásom során a falusi turizmusban az utazási és szálláshelyválasztási szokásokat vizsgáltam meg a Békés Vármegyei Értéktárral kapcsolatban, amely mint vonzerő szerepel a térségben, valamint, hogy egy nagy horderejű infrastrukturális beruházás milyen társadalmi megítéléssel bír egy turisztikailag jelentős térségben és milyen hatással van a

falusi turizmusra, amelyekhez primer kutatás keretében online kérdőívezést folytattam.

A kutatásom során az alábbi célkitűzéseket határoztam meg:

K1: Célkitűzésem a dolgozatom során, hogy bemutassam, hogy az infrastrukturális fejlesztés, nevezetesen az M44 gyorsforgalmi autót megépítése, milyen társadalmi megítéléssel bír, és milyen hatást gyakorol Békés vármegye turizmusára. Az M44 gyorsforgalmi autót véleményem szerint jelentősen és pozitív irányba változtatja meg Békés vármegye turizmusát a vendégforgalom tekintetében, a teljes útszakasz elkészültével. Mindazonáltal nem csak a turizmusra fejt ki hatását, de meglátásom szerint a munkába ingázók száma a fejlettebb régiókba is növekedésnek fog indulni, ugyanis egységnyi idő alatt messzebb is, akár a fővárosba is elutaznak az emberek dolgozni, akár összefogva többen egy-egy gépjárműben. Ugyanígy a cégek számára is kedvezőbb befektetési övezetté válhat a „Viharsarok”.

K2: Célom megvizsgálni az utazási szokásokat egy bizonytalan időszakban, amikor minden folyamatosan változik, COVID-ot okozó vírus következtében létrejött járvány után vagyunk és háború zajlik egy szomszédos országban. A világjárvány alatt a belföldi úticélok, elsősorban a vidéki térségekben elhelyezkedő úticélok felértékelődtek. Célom megvizsgálni, hogy a szálláshelyválasztásban továbbra is dominálnak-e ezen célterületek?

K3: A belföldi úticélok között kiemelkednek azon célterületek, ahol a térségi együttműködést helyi attrakciókra és értékekre alapozzák. Ennek ismeretében célom volt, hogy megvizsgáljam a nemzeti értékekkel kapcsolatos attitűdöket. Azt, hogy a lakosság a nemzeti értékeknek számító termékek és szolgáltatások vásárlása során mely szempontokat tartja fontosnak, nevezetesen a lakóhelyemhez tartozó Békés Vármegyei Értéktár vizsgálatával támasztom

alá. Mivel a nemzeti értékek, mint utazási motiváció vagy vonzerő a falusi turizmushoz és a desztinációválasztáshoz erősen kapcsolódnak, ezáltal a szálláshelyválasztást és az utazási szokásokat is jelentősen befolyásolják.

A kutatásom során az alábbi hipotéziseket határoztam meg:

H1: A koronavírus hatására a belföldi úticélok felértékelődtek, így a kis kapacitással rendelkező szálláshelyek különösen. Az utazók a szálláshelyválasztás során fontosnak tartják a vidéki területeken lévő, helyi értékeken alapuló szálláshelyeket.

H2: Az M44 autóút teljes útszakaszának elkészülése szignifikánsan hozzájárul a Dél-Alföld, ezen belül Békés vármegye turizmusának fellendüléséhez és népességmegtartó erejéhez.

H3: Az M44 autóút miatt a munkába járó ingázók száma növekedésnek indul, mert lerövidül az ingázási idő és egységnyi idő alatt távolabb is hajlandóak munkát vállalni – mely Békés vármegyére is hatást gyakorol.

H4: Az utazók fontosnak tartják a szálláshelyválasztás során, hogy turisztikai attrakciók, programlehetőségek, továbbá széleskörű szolgáltatások legyenek a kiválasztandó szálláshely közelében.

H5: A vidéki turizmusban jelentős a helyi értékekre való alapozás, amely a Békés Megyei Értéktáron keresztül turisztikai attrakciók sokaságát nyújtja.

A kutatási kérdéseim három nagyobb témakört érintenek, melyek összefüggenek a vidéki térség turizmusának vizsgálatában, azonban az eltérések miatt érdemes három külön részre osztani őket. A kvantitatív kutatás megfelelő lehet, hogy kellően nagy mintát tudjunk megkérdezni a rurális térségekben történő változásokról. A kutatási kérdéseimben a belföldi, elsősorban vidéki desztinációkba történő utazási és szálláshelyválasztási tényezők dominálnak, ezt követően egy szűkebb térségre a Dél-Alföldre szűkítem a kutatási teret. A Dél-Alföld turisztikai versenyelőnye, hogy a helyi adottságokra alapoz, melyek a turisztikai teljesítményben is megmutatkoznak. Az utazási és szálláshelyválasztási szokások nagyban függenek a megközelíthetőségtől, ami Békés vármegye tekintetében is igaz. A nemrégiben elkészült M44-es autópályát nemcsak a térség turizmusában, hanem az ott élő emberek életvitelében is változást okoz. Ennek a három kutatásnak az összefűzése megmutatja, hogy a vidéki térségek mennyire tudnak alapozni a helyi erőforrásokra. A kutatással az a célom, hogy a kis kapacitással rendelkező szálláshelyek és a kevésbé ismert turisztikai térségek felértékelődjenek és további beruházásokra/fejlesztésekre alkalmassá váljanak.

Az első kutatási kérdésem a megközelíthetőségre és a közlekedésre fókuszál, melyet a H2 és H3 hipotézissel tesztelek.

A helyi értékekre alapozott turisztikai desztináció megvilágítása során Békés Vármegye Értéktára kerül felfedésre, melyet először szekunder adatgyűjtésben rendszerezek, majd kvantitatív kutatás keretében a lakosság megítélését vizsgálom. A helyi értékekhez a H5-ös hipotézisem kapcsolódik.

Végül, a teljes kutatás összefoglalása kapcsán feltett kérdés, mely az utazási és szálláshelyválasztási preferenciákat hivatott keresni, a H1 és H4 hipotézisekkel kerül vizsgálat alá.

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

2.1. A kvantitatív kutatás módszertani háttere

Primér kutatás keretében kvantitatív, kérdőíves módszert alkalmaztam. 3 kérdőívet készítettem, amelyet online social média felületeken és különböző turisztikai csoportokban osztottam meg. A három kérdőívre összesen 1 144 főtől érkezett valid válasz.

A minél nagyobb mintaelemszám elérése érdekében olyan portálokon és csoportokban is közzétettem a kérdőívemet, melyek tartalmukból adódóan foglalkoznak szálláshelyekkel. Így esett a választásom a „Vidéki vendégházak” csoportra, illetve egy zárt csoportra, ahol olyan személyek cserélnek információt, akik valamilyen okból nem tudnak elmenni az előre lekötött szálláshelyre, ezért felajánlják másoknak kedvezményesebb árért. Ezen felül több, egyetemi oldalon és szakmai szervezet social média felületén is közzétették a kérdőívet, mely nagyban hozzájárult a nagy kitöltőszámhoz. A kérdőív kitöltése során biztosítottam válaszadóimat, hogy önkéntes és anonim kérdőívet töltenek ki. Az önkényes mintavétel lényege, hogy a válaszadót nem kötelezem a kitöltésre és nem szűröm, hogy ki töltheti ki. A módszer előnye, hogy kevésbé időigényes, azonban nem reprezentatív, továbbá erősen torzítja az eredményeket.

A kérdőíves megkérdezések, definíciójuk alapján, strukturált kérdőívek, amikre a sokaság egy mintája válasszal szolgál. Malhotra (2017) szerint a kérdőíves felméréssel az a cél, hogy a megkérdezettől számszerűsíthető, általánosítható információkat tudjon meg a kérdőív készítője. Az egyik legnépszerűbb adatgyűjtési módszer, hogy a megkérdezettel kérdőívet töltenek ki. A kérdések többsége zárt, ahol előre meghatározott válaszok közül választanak a kitöltők. A kérdőíves megkérdezésnek sok

előnye van. Többek között egyszerű alkalmazni, másodsorban az adatok megbízhatóak. Az előzetesen megfogalmazott válaszok csökkentik a kérdezőbiztos okozta torzulást. Ezen felül a kapott válaszokat viszonylag egyszerű kódolni és értelmezni. Az előnyökön túl azonban a módszernek hátrányai is vannak. Ilyen hátrány, hogy a válaszadók nem biztos, hogy akarnak válaszolni a kérdésekre. Továbbá nehéz motivációs tényezőket kérdezni, ugyanis a válaszadó nem biztos, hogy tisztában van azzal, hogy mi húzódik meg a cselekedeteiben. Az általam készített kérdőívekben is ez okozta a legnagyobb kihívást. A kérdőívnek hátránya továbbá, hogy a válaszadók bizonyos kérdéseket nem szeretnek megválaszolni. Erre egy kiváló példa a nyílt kérdések, amikor a válaszadók inkább nem válaszolják meg ezeket. A nyílt kérdések azonban elengedhetetlenek, hiszen a zárt kérdések csökkenthetik a kutatás érvényességét. Egy további kihívás, hogy a kérdések megfogalmazása időigényes feladat (Malhotra, 2017).

Fontos kiemelni, hogy a kérdőíves vizsgálat a leggyakrabban használt primér kutatási, információszerzési technika, amely alkalmas leíró, magyarázó és felderítő célokra. Gyakran használt módszer, különösen olyan fogalmak vizsgálata esetén, mint pl. elégedettség, fájdalom, stressz, életminőség. Információk gyűjthetők továbbá attitűdök, ismeretek, vélemények, elvárások, tapasztalatok a lakosság magatartására vonatkozóan. Előnye, hogy viszonylag könnyen kivitelezhető, többnyire nem terheli a megkérdezetteket, de a megfelelően szerkesztett és kitöltött kérdőívek releváns információkat szolgáltathatnak, ezáltal bizonyos kutatási témák esetén gyakran az egyetlen alkalmazható lehetőséget jelentik. Hátránya a kutató és a megkérdezett szubjektivitása, esetenként az őszinteség hiánya.

A kapott eredményekkel IBM SPSS program segítségével többváltozós elemzéseket futtattam le, faktorelemzést, illetve klaszteranalízist hajtottam

vége. A vizsgálatához az információsűritésre is alkalmas R-típusú faktorelemzést alkalmaztam (Sajtos-Mitev 2007). A módszer lehetőséget ad az egyes változók súlyozására, azok fontosságának megállapítására (Lukovics, Kovács, 2011).

A klaszterelemzési metódusok közül a hierarchikus megoldást választottam, az összevonó módszerek közül pedig a Ward-féle eljárást használtam. Az eljárás a varianciahomogenitáson alapul, így feltételezhetjük, hogy homogén klaszterek jönnek létre.

2.2. Nemzeti értékek vizsgálata

Az első kérdőíves felmérésem során a Békés vármegyei nemzeti értékeket vizsgáltam meg, amely során alapvetően a nemzeti értékekkel kapcsolatos attitűdöket vizsgáltam. Mégpedig azt, hogy a lakosság a nemzeti értékeknek számító termékek és szolgáltatások vásárlása során mely szempontokat tartja fontosnak. A felmérés során több, egyéb jelenség feltárását is elvégeztem, például a kitöltők szocioökonómiai státuszára, lakhelyére, a nemzeti és a vármegyei értéktárra vonatkozó ismereteire vonatkozóan. Ehhez primér forrásból gyűjtöttem adatokat, online (Google) kérdőív segítségével, amelyet összesen 223-an töltöttek ki 2020.09.15 - 2020.09.30. között.

A helyi termékekkel és a piackutatással kapcsolatos attitűdök mérését, a kérdésekre adott választ Likert-skála segítségével értékelhették a kitöltők. A válaszok 1-4 terjedelem között szóródhatnak (egyáltalán nem fontos, kevésbé fontos, viszonylag fontos, nagyon fontos), annak érdekében, hogy a válaszadó határolja el magát valamelyik irányba, ne a kényelmes semleges válasz legyen a jellemző. Tehát a fő kérdés a következőképpen szólt: „Ön számára az alábbi szempontok mennyire fontosak vagy lennének fontosak egy nemzeti értéknek számító termék/ szolgáltatás vásárlásakor?”

Arra voltam kíváncsi, hogy az alábbi szempontok mennyire fontosak a kitöltők számára, amikor egy-egy nemzeti értéknek számító terméket vagy szolgáltatást vásárolnak:

- Q161 - A termékek minősége
- Q162 - A termékek ára
- Q163 - A termékek frissessége
- Q164 - A helyi termelők, ezáltal a helyi gazdaság támogatása
- Q165 - A termékek magyar eredete
- Q166 - Van-e lehetőség akciós termékek vásárlására
- Q167 - Az eladó/termelő személyesen információt nyújt a termékekről
- Q168 - Az üzletnek van saját honlapja/ Facebook oldala
- Q169 - Van étkezési/kóstolási lehetőség
- Q170 - A környezet kulturált, tiszta
- Q171 - A bankkártyás fizetés lehetősége biztosított
- Q172 - A termelő személye
- Q173 - A vásárlás élménye, hangulata
- Q174 - Az, hogy a termelő ismeri az Ön vásárlási szokásait
- Q175 - A termékek nem tartalmaznak adalékokat
- Q176 - A termék csomagolása
- Q177 – Márkanév
- Q178 – A termék/szolgáltatás marketingje
- Q179 - Élelmiszer esetén a termék íze
- Q180 - Közszerplő által javasolt termék/szolgáltatás
- Q181 - Mások véleménye

2.3. Az M44 autóút építése és Békés vármegye turizmusának kapcsolata

A második, az utazási szokásokhoz kapcsolódó kutatásom során az M44 autóút társadalmi megítélése és hatása Békés vármegye turizmusára volt porondon, amihez primér forrásból gyűjtöttem adatokat. Ehhez online kérdőívet készítettem. A kérdőívet különböző social média oldalakon és turisztikai csoportokban tettem közzé, amelyet összesen 516 fő töltött ki névtelen formában 2021. február 18 - 2021. március 4. között.

A beérkező adatokból különböző diagramokat és ábrákat készítettem, hogy minél inkább szemléltetni tudjam a válaszokat. A kérdőíven voltak zárt és nyitott kérdések, hogy minél szélesebb képet kapjak a válaszadók véleményéről az M44 autóúttal és annak turisztikai hatásával kapcsolatosan, azaz hogyan gondolja a lakosság, milyen hatást gyakorol és fog gyakorolni a turizmusra a teljes útszakasz elkészülése után.

2.4. Utazási és szálláshelyválasztási szokások vizsgálata

Végezetül a harmadik kérdőíves kutatásom 2022. szeptember 9 - 2022. november 25. között került lebonyolításra. A kérdőívet Google Forms segítségével készítettem el, illetve a próbakérdezéseket is itt folytattam le. A próbakérdezés 2022. szeptember 01 – 08. között történt. Ennek során tizenöt főt kértem meg, hogy kérdőív kitöltésüket követően fogalmazzák meg számomra, mely részek módosítására és pontosítására van szükség. A próbakérdezés alapján a városi és a vidéki utazáshoz kapcsolódó harmadik kérdés esetében pontosítanom kellett a megfogalmazást és a kérdőív beállításait. A válasz során a kitöltőnek sorrendet kellett felállítania. A hibás válaszok elkerülése érdekében beállítottam a soronként kötelező választ. A kérdés megfogalmazásában pedig felhívtam a válaszadó figyelmét, hogyan

tudja ellenőrizni a válaszait. A próbakérdezés során mind a városi, mind a vidéki utazáshoz kapcsolódóan a második kérdésben arra voltam kíváncsi, hogy hány alkalommal vettek igénybe szálláshelyet egy átlagos évben. Arra viszont nem gondoltam, hogy egy-egy utazás alkalmával több szálláshelyet is igénybe vehet az utazó, így a kérdés megfogalmazásában ezt korrigáltam. Végül a próbakérdezés során arra kértek, hogy a bevezetőben pontosítsam, hogy a kérdőív hogyan épül fel. A kérdőívek tesztelését követően ennek értelmében javítottam a hibákat. A kérdőív többi részével kapcsolatban nem merült fel egyéb kérdés, a próbakérdezés alanyai szerint a kérdések érthetők és világosak voltak. A javaslatok alapján korrigált kérdőívemet közzétettem, melyet összesen 415-en válaszoltak meg.

Az adatbázis letöltését követően az adatokat Excelben kódoltam, ezáltal előkészítettem az adatok SPSS Statistics 27 program használatához. Az előkészítés során adattisztítást, a hiányzó értékek kezelését, a nyitott kérdések kódolását végeztem el. A szűrőkérdéseknek itt vettem hasznát, hiszen akik nem vettek igénybe szálláshelyet, azok válaszát nem tudtam feldolgozni. Voltak olyanok, akik az első szűrőkérdésen még az igen opciót jelölték meg, tehát vettek igénybe szálláshelyet, azonban a második szűrőkérdésen (városi/vidéki szálláshely igénybevétele) már nem „jutottak át”. A szűrőkérdések hasznosnak bizonyultak, mert így kizárólag olyanok töltötték ki a kérdőívet, akik valóban vettek igénybe ilyen típusú szálláshelyet. A tisztítást követően 405 valid válasszal dolgoztam.

Az első kérdőívben a hangsúlyt arra helyeztem, hogy a fogyasztók utazási és szálláshelyválasztási preferenciái miként alakulnak, milyen azonosságokat és különbségeket mutatnak. A kvantitatív kérdőíves módszer segítségével számszaki adatokhoz tudok hozzájutni, amelyeket statisztikai módszerek segítségével vizsgálok meg.

A kutatás szempontjából a strukturált adatgyűjtés legfőbb előnye számomra, hogy viszonylag egyszerűen kódolhatók és értelmezhetők az utazási és szálláshelyválasztással kapcsolatos kérdések. Az említett két elem tényezőinek vizsgálatát mérni tudó skálák alkalmazásával megvalósítható interneten keresztül a kitöltés, így elérhető a hazai lakosság azon része, akik az elmúlt egy évben szálláshelyet vettek igénybe.

Deduktív módszert használtam, tehát a specifikus kérdéseket a kérdőív második felében kérdeztem. A kérdőív elején szűrőkérdést alkalmaztam, mely a válaszadó elmúlt egy éves utazására vonatkozott. Ezzel a kérdéssel szűkítettem a válaszokat, hiszen aki szabadidős célzatú utazást tett az elmúlt egy évben, azok számára folytatódott a kérdőív. A kérdőív első felében az általános utazási döntésre és az úti cél választására irányuló kérdéseket gyűjtöttem össze. A kérdések közt feltettem, hogy milyen gyakran utazik a válaszadó egy átlagos évben. Ezt követően a belföldi és a külföldi úticélok meglátogatására irányult a kérdésem, vagyis arra, hogy inkább melyik felé tolódik el a választása. Ezt követően a válaszadónak egy ötfokú Likert-skálán kellett értékelnie, hogy mennyire játszik fontos szerepet a döntése során a megfelelő szálláshely kiválasztása. A kérdőív készítő program segítségével úgy tudtam beállítani, hogy a válaszok alapján a megfelelő tartalmi egységre ugorjon a kérdőív. Végezetül egy Likert-skála értékeléssel ellátott ötfokú értékelésre kértem a kitöltőket. Az értékelésben az utazással és szálláshelyválasztással kapcsolatban kérdeztem a válaszadót. A választással kapcsolatos kérdéseinek megfogalmazásakor a modellben szereplő tényezőket, a szakmai életből vett gyakorlati példákat és a kvalitatív kutatás eredményeit vettem össze, így kerültek megfogalmazásra az értékelési szempontok. Összességében elmondható, hogy többnyire zárt kérdéseket alkalmaztam, a könnyebb érthetőség és az elemezhetőség miatt. Azoknál a kérdéseknél, ahol a válaszlehetőségek sorrendje nem mutatott logikai

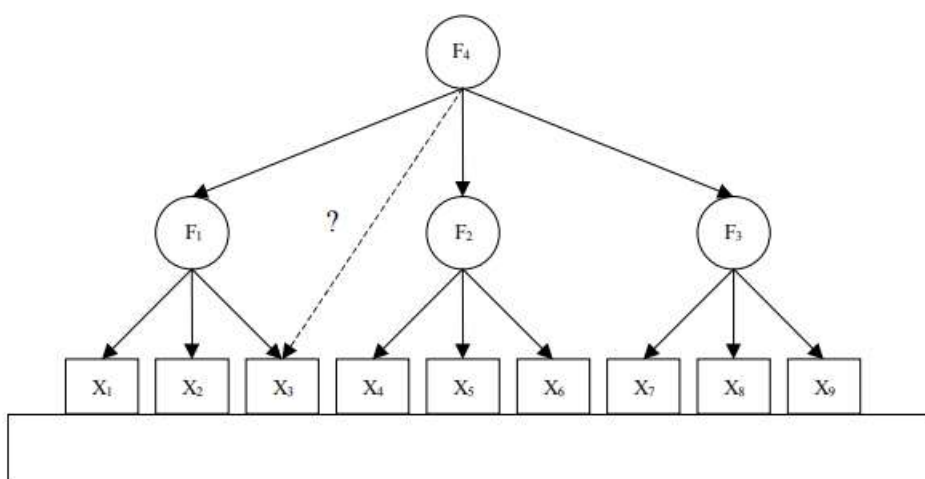
kapcsolatot, ott a program segítségével véletlenszerű sorrendet határoztam meg, hogy minél alacsonyabb sorrendi torzítás keletkezzen. A célcsoport és a mintaelemszám meghatározása kapcsán is feltételeket rögzítettem. A minimális nagyminta elemszám statisztikai szempontból a 60 fő. Ettől magasabb érték nagyobb megbízhatóságot nyújt az elemzések során. A kérdőívre összesen 405 valid válasz érkezett. A kérdőívem célcsoportjaként azokat az utazókat céloztam meg, akik szabadidős utazásaik során vettek igénybe szálláshelyet városi vagy vidéki térségben.

2.5. Faktorelemzés

A faktorelemzést arra használom, hogy a kérdőíves felmérés során az adott válaszok közötti összefüggéseket kimutassam, továbbá, hogy a különböző attitűdök közötti kapcsolatokat és Békés vármegye turizmusára gyakorolt hatásokat bemutassam.

A faktoranalízis során a végső cél általában minél kevesebb olyan, egymástól független faktor előállítása, amelyek képesek közelítőleg reprodukálni a mért adatok közti összefüggéseket. Előfordulhat azonban, hogy a vizsgálatot végző személy úgy ítéli meg, hogy a kérdéses jelenségnél nem zárható ki, hogy a háttérben zajló folyamatok összefüggenek. Ekkor általában a jobb értelmezhetőség kedvéért az elemzés során kapott faktorokat úgy forgatjuk el, hogy a faktorokat meghatározó tengelyek ne legyenek egymásra merőlegesek, azaz a faktorok korrelálnak. Ezt nevezzük a faktorok ferde elforgatásának vagy rotálásának (oblique rotation of factors). Amennyiben megengedjük a faktorok közötti korrelációt, akkor szükségszerűen magyarázatot kell adnunk a közöttük fennálló összefüggésekre. Az egyik lehetőség, hogy a faktorok közötti korrelációs együtthatókat tartalmazó mátrixból kiindulva újabb faktoranalízist hajtunk végre. Amennyiben az így kapott faktorok szintén összefüggenek,

akkor az eljárás folytatható egészen addig, amíg korrelált faktorokat kapunk, vagy az elemzés eredményeképpen csak egyetlen faktor marad. A fenti eljárás a faktorok egyfajta hierarchiájához vezet, ezért ezt a módszert hierarchikus faktoranalízisnek nevezzük. Ez az egyszerűsített megközelítés csak arról ad tájékoztatást, hogy a közvetlenül egymás felett elhelyezkedő szintek hogyan viszonyulnak egymáshoz, azt azonban homály fedi, hogy például a legalsó szinten elhelyezkedő mért változók milyen kapcsolatban állnak a két szinttel feljebb elhelyezkedő faktorokkal (1. ábra). Az alábbiakban bemutatott megoldás erre a kérdésre is választ ad.

1. ábra: Hierarchikus faktorelemzés hagyományos módszere

Forrás: Schmied et al. (1957)

Schmied és Leiman (1957) módszere a hierarchikus faktoranalízis tökéletesítésére egy mára már klasszikussá vált tanulmányban egy teljesen új eljárást mutatott be. Bár az eljárás matematikai bizonyítása meghaladja a jelen dolgozat határait, azt az érdeklődő olvasó megtalálhatja Schmied és Leiman

írásában. Itt most csak az eljárás menetét szeretném röviden bemutatni. Az eljárás első fele tulajdonképpen megegyezik a bevezetésben vázolt módszerrel, tehát nem más, mint a faktoranalízis újabb és újabb alkalmazása az egyre magasabb szintű faktorok közötti korrelációs mátrixokból kiindulva.

2.6. Klaszterelemzés

Arra használok a klaszterelemzést, hogy a kérdőíves felmérés után lefuttatott faktorelemzés eredményei alapján a válaszadókat összefüggő csoportokba tudjam besorolni, és célzott marketing üzenetek társítását tudjam elvégezni.

A klaszteranalízis egy olyan dimenziócsökkentő eljárás, amellyel adattömböket tudunk homogén csoportokba sorolni, klasszifikálni. Ezeket a csoportokat nevezzük klasztereknek. Az egyes klasztereken belüli adatok valamilyen dimenzió szerint hasonlítanak egymáshoz, és e dimenzió mentén különböznek a többi klaszter elemeitől. Minél homogénebbek a csoportok (azaz nagyobb az elemeik hasonlósága), és minél nagyobb közöttük a különbség, annál pontosabbnak mondható a klaszteranalízis maga. A csoportosítás alapját különböző távolság- vagy hasonlóságmértékek képezik.

Mivel az adatok értelmes szétválasztása, csoportba sorolása fontos célja számos tudomány-, üzleti- és informatikai területnek, azért a klaszteranalízis gyakran használt megoldása az adatbányászatnak, a minta felismerésnek, a képelemzésnek, az információ előhívásnak, a bioinformatikának, az adattömörítésnek és a számítógépes grafikának.

Fülöp (2006) elmondása alapján a klaszteranalízis nem egy bizonyos konkrét eljárás, hanem egy csoportosító megoldás, ami az eredeti adatokat értelmes vagy hasznos csoportokra (klaszterekre) bontja – a kívánt végcéltól függően. (Fülöp, 2006) Ez alapján a klaszterek kialakítására sok különböző, a klaszter

fogalmát egymástól lényegesen eltérően definiáló eljárás használható. A népszerű klaszterelképzelések közé tartoznak az egymástól kis távolságra levő csoporttagokat tartalmazó klaszterek, a sűrűbben elhelyezkedő adatok halmazait bekerítő területek, szakaszok vagy bizonyos meghatározott statisztikai eloszlások. Így a klaszterezés többcélú optimalizálási problémává tud válni. Az, hogy mi a legjobb klaszterezési algoritmus és hogy milyen paramétereket javasolt használni, ideértve például a távolság funkciót, a sűrűségi határértéket, vagy azt, hogy mi az elvárt klaszterszám, az attól függ, hogy mi az elérni kívánt szándék a klaszterezési eljárással. A klaszteranalízis nem egy automatizált feladat, hanem az ismétlődő tudás kinyerésére irányuló vagy próbákat és kudarcokat is tartalmazó, interaktív optimalizáció folyamat. Az alkalmazása alatt gyakran szükséges, hogy módosítva legyenek az adatok és a modell paraméterek egészen addig, amíg az eredmény a kívánt tulajdonságokat tükrözi. A lentebbi ábrán látható, az adatok egy tipikus halmaza – ezek különböző klaszterezési eljárásokkal különböző klaszterekbe sorolhatók. Így az eljárás előtt fontos definiálni, hogy mi a célunk, mi a klaszter pontos fogalma számunkra.

3. EREDMÉNYEK ÉS AZOK MEGBESZÉLÉSE

3.1. Békés Vármegyei Értéktár elemzés

3.1.1. Értéktár faktorelemzés

Kutatásom ezen szakaszában a nemzeti értékeket vizsgáltam, mégpedig azt, hogy a lakosság mennyire van tisztában a saját lakókörnyezetében lévő értékekkel. A válaszadók által kapott adatokat először faktoranalízissel redukáltam. A kérdőívben a válaszlehetőségeket a kitöltők értékelték az alapján, hogy mennyire fontos a számukra.

A kitöltők több megyéből érkeztek: a többség Békés vármegyei (55,6 %-os megoszlással), illetve a szomszédos megyékben lakik.

Kíváncsi voltam arra, hogy a kitöltők a kérdőív kitöltése során egy nyitott kérdés alkalmával a Békés vármegyei értéktárban szereplő tételek közül maguktól tudnak-e felsorolni elemeket. Megállapítható, hogy a legtöbben a Csabai kolbászt említették meg a kérdőív kitöltése során. Az utazási szokások és a szálláshely-foglaltsági adatok is megerősítik azt, hogy amikor a Csabai Kolbászfesztivált szervezik, Békéscsabán és a környékbeli településeken a szállások kapacitásának majd 100%-a betelt már hetekkel az esemény előtt, a helyi TDM és Tourinform irodák közlése szerint.

Ezt a tételt követte a Gyulai kolbász, a Gyulai Vár, a Körös Maros Nemzeti Park Igazgatósága, Mezőhegyesi Ménesbirtok. Ezeknél kevesebb alkalommal említették a Békés Tarhosi Zeneiskolát, az István Malmot, az Orosházi búzacsíramálét és az orosházi liba és kacsamáját vagy például Gyopárosfürdőt.

KMO és Bartlett-féle gömbölyűségi teszt:

1. táblázat: KMO és Bartlett- féle gömbölyűségi teszt eredménye a mintában

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,904
Bartlett's test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2421,310
	df	210
	Sig.	,000

Forrás: saját szerkesztés

Az 1. táblázatban a Bartlett-teszt azt vizsgálja, hogy a változók az alapsokaságban korrelálatlanok-e (nullhipotézis), azaz azt teszteli, hogy a korrelációs mátrixnak a főátlón kívüli elemei csak véletlenül térnek-e el a nullától. A nullhipotézist szeretnénk elutasítani, hiszen a faktoranalízis feltétele, hogy korreláljanak egymással a változók, lehetőleg minél erősebben. Jelen esetben a Bartlett-próba nullhipotézisét (a kiinduló változók között nincs korreláció) el lehet vetni, mivel a szignifikanciaszint kisebb 0,05-nél, azaz a változók alkalmasak a faktorelemzésre.

A Kaiser-Meyer-Olkin- (KMO) kritérium az egyik legfontosabb mérőszám annak megítélésében, hogy a változók mennyire alkalmasak a faktorelemzésre.

A KMO mutatószám „jóságát” a következőképpen ítéltjük meg:

- $KMO \geq 0,9$ kiváló
- $KMO \geq 0,8$ nagyon jó
- $KMO \geq 0,7$ megfelelő

- $KMO \geq 0,6$ közepes
- $KMO \geq 0,5$ gyenge
- $KMO < 0,5$ elfogadhatatlan (Kassai, 2009)

A KMO értéke 0,904, eszerint kiváló alkalmasságot tapasztalhatunk a nemzeti értékek esetében a vizsgált területekre vonatkoztatva. A kommunalításokra vonatkozó értékeket a 2. táblázatban szemléltetem.

2. táblázat: Kommunalítások értékei

	Kezdeti	Terhelések
Q161	1,000	,649
Q162	1,000	,681
Q163	1,000	,633
Q164	1,000	,705
Q165	1,000	,703
Q166	1,000	,786
Q167	1,000	,640
Q168	1,000	,630
Q169	1,000	,619
Q170	1,000	,648
Q171	1,000	,676
Q172	1,000	,694
Q173	1,000	,671
Q174	1,000	,632
Q175	1,000	,640
Q176	1,000	,618
Q177	1,000	,734
Q178	1,000	,787

Q179	1,000	,759
Q180	1,000	,628
Q181	1,000	,538
Extraction Method: Principal Component		

Forrás: saját szerkesztés

A kommunalítások értékei (Communalities, Extraction oszlop) azt mutatják, hogy a megfigyelt változókat miként magyarázzák a főkomponensek. Az Initial oszlopban 1,000-et találunk, mielőtt beléptetjük a mutatókat az elemzésbe, mindegyik változó 100%-nyi információt hordoz. Az „Terhelések” oszlop szerint az összes változónak a faktorelemzésben maradó információtartalma elegendő mértékű.

3. táblázat: Variancia-elemzés összesítő táblázat

Faktor	Kezdeti sajátérték			Négyzetes terhelések kivonási összegei			Forgatási terhelések kivonási összegei		
	Total	Variancia %	Halmozott %	Total	Variancia %	Halmozott %	Total	Variancia %	Halmozott %
1	8,202	39,059	39,059	8,202	39,059	39,059	4,567	21,746	21,746
2	2,317	11,034	50,093	2,317	11,034	50,093	3,232	15,389	37,134
3	1,361	6,483	56,576	1,361	6,483	56,576	2,720	12,950	50,085
4	1,180	5,619	62,195	1,180	5,619	62,195	2,023	9,632	59,717
5	1,010	4,808	67,003	1,010	4,808	67,003	1,530	7,287	67,003

Forrás: saját szerkesztés

A "Variancia" táblázat a faktorok számának meghatározását segíti elő (3. táblázat). Egyrészt a faktorok saját értékei tájékoztatnak erről. Ezek értékeinek meg kell haladniuk az 1-et. Ha ennél kisebb saját értékkel találkozunk, akkor a faktorban kevesebb információt sűrít magában, mint egy változó. A faktorok számát meghatározhatjuk a variancia összesített (kumulált) százaléka alapján

is, azaz annyi faktort hozunk létre, hogy elérjünk egy minimális összesített varianciaszintet, amelyre számos hüvelykujjszabály létezik. A természettudományokban az elfogadott varianciarányad minimálisan 95%, míg a társadalomtudományi kutatásokban már 60 % is elfogadható. A faktorok által magyarázott varianciát az SPSS alapesetben megadja. A táblázatot három hármas egységre lehet osztani, az első a kezdeti értéket (kezdeti sajátérték), a második a faktorelemzés utáni értékeket (négyzetes terhelések kivonási összegei), a harmadik pedig a rotáció utáni értékeket (forgatási terhelések kivonási összegei) tartalmazza. A „Total” oszlop a sajátértéket mutatja, a „Variancia %” az adott faktor által magyarázott varianciarányadot a teljes variancián belül, míg a „Halmazott %” oszlop az – adott faktorig - összesített varianciarányadot mutatja (Kassai, 2009).

Az „Kezdeti saját érték” oszlopok a faktorok információtartalmát mutatják be standardizált formában, azaz itt annyi sort (komponenst) láthatunk, mint amennyi kiinduló változónk volt, és a sajátértékek összege megegyezik a komponensek számával. A táblázat „kezdeti” és a „faktorelemzés utáni” oszlopai majdnem teljesen megegyeznek egymással, ugyanakkor az utóbbi már csak az általunk kért, 1-nél nagyobb saját értékű faktorokat tartalmazza. Az elemzés a faktorokat a magyarázott variancia nagyságának sorrendjében mutatja (Kassai 2009). Elsőként a legnagyobb saját értékkel/ magyarázott varianciával rendelkező faktor jelenik meg (4,57 / 21,75%), majd ezt követi a második: 3,23 / 15,39 %. (A saját érték és a variancia egymással egyenesen arányos.) Az öt faktor összesen 67,00 %-nyi információt őriz meg, amely meghaladja a minimálisan elérni kívánt 60%-ot.

A rotálás (forgatás) segítségével a faktorok által magyarázott variancia arányosabbá tehető és az értelmezés megkönnyíthető. Az elemzés során előfordul olyan eset, amikor olyan mutatók korrelálnak az adott faktorra, amelyeknek semmi közük egymáshoz, ezáltal az értelmezés problémás. A

forogtatás során a faktorok tengelyeit elforgatjuk úgy, hogy egyszerűbb és értelmezhetőbb faktormegoldás szülessen. A "Rotation Sums of Squared Loadings" blokkban a rotálás utáni értékek találhatók. A saját értékek és a varianciahányad esetén minimális átrendeződés tapasztalható. A megőrzött információ mértéke nem változik.

3.1.2. Rotált komponens mátrix

A komponens és a rotált komponensmátrix mutatja a megfigyelési változók kapcsolatrendszerét, ismerteti az egyes változók faktoronkénti helyét és súlyát. Azt, hogy melyik változó melyik faktorhoz tartozik, arra az ún. faktorsúly utal. A faktorsúly az eredeti változó és az adott faktor közötti korrelációt mutatja, amelynek értéke a korrelációs együtthatókhoz hasonlóan -1 és 1 között változhat. Minél nagyobb a faktorsúly, annál nagyobb részt fog magyarázni a faktor a változó szórásában. A faktorsúly megbízhatósága a minta-elemszám függvénye. Jelen elemzés megfigyelési egységszáma mellett minden faktor esetében szignifikáns súlyokról beszélhetünk (4. táblázat).

4. táblázat: Rotált komponens mátrix

	Faktorok				
	1	2	3	4	5
Q179	,817	,144	,103	,211	,155
Q165	,766	,148	,304	,024	,021
Q164	,751	,115	,345	-,087	,038
Q161	,748	,065	-,077	,237	,153
Q163	,728	,091	079	,180	,238
Q170	,630	,088	,226	,416	,139
Q175	,619	,232	,436	,107	-,032
Q177	,159	,822	,159	,086	-,022
Q178	,313	,787	,122	,188	-,141
Q180	-,106	,662	,323	,099	,254
Q176	,289	,635	,349	,059	,080
Q181	,019	,633	,038	,132	,343
Q174	,010	,348	,694	,097	,141
Q172	,344	,185	,660	,320	-,064
Q167	,370	,162	,642	,134	,217
Q173	,308	,246	,606	,381	-,061
Q171	,134	-,051	,344	,723	,117
Q168	,219	,359	,033	,672	,035
Q169	,186	,409	,205	,581	,192
Q166	,181	,144	,302	,068	,798
Q162	,420	,110	-,167	,181	,657
Kitermelő módszer: Főkomponens analízis. Forgató módszer: Varimax Kaiser normalizációval a 9. iterációban konvergált forgatás					

Forrás: saját szerkesztés

A rotálás utáni mátrixot vesszük górcső alá, hiszen ez a tisztább, értelmezhetőbb struktúra. Az első faktorba a termék íze, a termékek magyar

eredete, a helyi termelők támogatása (ezáltal a helyi gazdaságé), a termék minősége, a termékek frissessége, a környezet kulturált és tiszta és a termékek nem tartalmaznak adalékokat kérdésekre adott válaszok kerültek be. Ezen mutatók között fedezhetők fel magasabb korrelációs kapcsolatok, illetve eredményeink szerint ezek ülnek a legnagyobb erősséggel az adott faktoron. A létrejött faktor a *Termék főkomponens* elnevezést kapta, a válaszok pozitívan mozognak együtt, vagyis aki fontosnak tartja a termék ízét, annak ugyanúgy fontos a termékek magyar eredete, a helyi termelők támogatása, a termék minősége, a termékek frissessége, a környezet kulturáltsága, valamint tisztasága, valamint az, hogy a termékek nem tartalmaznak adalékokat.

A második faktorban a márkanév, a termék/szolgáltatás marketingje, a közszereplő által javasolt termék/szolgáltatás, a termék csomagolása, mások véleménye található, mindegyik erősen kapcsolódik a látens változóhoz. A létrejött második faktor a *Marketing szempontok* elnevezést kapta. A faktorban található változók szintén együtt mozognak, akinek az egyik jelenség fontos, vele egyetemben a többi is.

A harmadik faktorba a következő szempontok kerültek: a termelő személye, a vásárlás élménye, hangulata, az, hogy a termelő ismeri az Ön vásárlási szokásait, az eladó/termelő személyesen információt nyújt a termékekről. Ez a faktor a *Termelői faktor* nevet kapta. Az előzőhöz hasonlóan, minden változó pozitív előjellel szerepel a faktorban. Együtt mozognak a főbb válaszok.

A negyedik faktort három szempont alkotja, amelyek között nagyon erős és pozitív kapcsolat fedezhető fel, mégpedig a bankkártyás fizetés lehetősége biztosított, az üzletnek van saját honlapja/Facebook oldala, valamint van étkezési/kóstolási lehetőség. Ezek alapján a negyedik faktor az *Extrák* elnevezést kapta, mivel ezek olyan tényezők, amelyek nem alapfeltételei egy üzlet működésének, hanem extra szolgáltatásként jelennek meg.

Végül az ötödik faktorba két változó került bele, a termékek ára és a van lehetőség akciós termékek vásárlására. Ezek szintén pozitívan függenek össze, mindkettő előjele azonos. A faktor az *Árérzékenység* elnevezést kapta, mivel a termékek, szolgáltatások áraival van szoros kölcsönhatásban.

3.1.3. Klaszterelemzés - Nemzeti értékek

Az első klaszter 32, a második 30, a harmadik 31, a negyedik 4, az ötödik 51, a hatodik 35, a hetedik pedig 10 elemből áll. A klaszterek homogénnek tekinthetők, belső szóródásuk egy faktor esetében nem felel meg a statisztikai kitételeknek. (A negyedik klaszterben az Extrák faktor esetén.) Egyszempontos variancia-elemzés szerint mindegyik faktor szignifikánsan különbözik az egyes csoportok esetében. A legjelentősebb differenciáltság a termékminőség mentén figyelhető meg, majd az árérzékenység, a termelői faktor, az extrák megléte és végül a marketing szempontok következnek.

Az első klasztert különösen a marketingjellemzőket tartalmazó faktor, de emellett a termelői, az extrák és az árérzékenység faktor határozza meg, az átlagnál fontosabbak ezek a tényezők a helyi termék választása esetén. Érdekes, hiszen a termék minőségére (íz, eredet, minőség, adalékanyagtól való mentesség) vonatkozó jellemzők átlag alattiak. Ez a klaszter a „Piaci szempontok” elnevezést kapta.

A második csoportot alapvetően a marketing szempontok és az extrák határozzák meg. Előbbi jellemző mélyen átlag alatti – vagyis nem fontos jellemző –, míg a bankkártyás fizetés, a honlap/Facebook oldal elérhetősége és a kóstolás/étkezés lehetősége fontos. A termékminőség fontossága kismértékben átlag feletti, míg az árérzékenység is lényeges tényező. A termelői faktor átlag alatti, a helyi termékek vásárlásakor nem döntő a termelő hozzáállása. A klaszter az „Élménycsomag” elnevezést kapta.

A harmadik vásárlói klaszterre az extra lehetőségek megléte különösen nem határozza meg a vevői magatartást, a termelőre és a termék minőségre vonatkozó viszont annál inkább. A marketingeszközökhöz kapcsolódó, valamint az árérzékenység attitűdjei átlagosak, ez alapján a „Minőségi fogyasztók” elnevezést kapta.

A negyedik klaszter csekély elemszámú (4 főt érint), ők kiugró csoportot képviselnek. A vizsgált mintában két faktor tekintetében látható jelentős eltérés a többihez képest. A helyi termékekhez kapcsolódó marketing egyáltalán nem számít semmit, annál hangsúlyosabb viszont a termelő hozzáállása az eladás és informálás során. Ezen kívül a vásárlók számára az árak is meghatározó tényezők a vásárláskor. A termékminőség és az extrák megléte átlag körül szóródik a csoport esetében. A klaszter a „Humán tényező” elnevezést kapta.

Az ötödik vásárlói kör esetén az alacsony árérzékenység az egyik legmeghatározóbb faktor, emellett a termék minősége perdöntő. A többi tényező átlagos, az extrák elérhetősége enyhén meghaladja a számított középértéket. A klaszter az „Árérzéketlenek” elnevezést kapta.

A hatodik csoportban a termelői tényezőnek nagyon alacsony a szerepe, valamint az árérzékenység befolyásolja jelentős mértékben a vásárlói döntéseket. Emellett az extrák és a marketing faktorok mélyen átlag alattiak, ezek a tényezők nem fontosak a vásárlók számára. A termékminőség iránti igény átlagos. A klaszter az „Árérzékenyek” elnevezést kapta.

Az utolsó, hetedik klaszter csekély mértékű a létszám tekintetében, nem éri el a minta 5%-át. Minden tényező tekintetében átlag alatti attitűd fedezhető fel, de kiugranak a többi csoporthoz képest a termékminőségét érintő jellemzők, valamint az árérzékenység és az extrák megléte sem jelentős faktor a helyi termékek beszerzésekor. Utóbbi csoportot „Érdekteleneknek” neveztem el.

3.2. Az M44 gyorsforgalmi autópálya hatása Békés vármegye turizmusára

A másik kérdőíves, kvantitatív felméréssel egyidejűleg készült el az M44 és a turizmus kapcsolatáról szóló elemzés is. A kérdőíves felméréssel az volt a célom, hogy egy komoly, infrastrukturális fejlesztés hatására, főként a helyi lakosság hogyan ítéli meg környezetének változását és a turizmus helyzetének körülményeit. A turizmus alapvetően is egy rendkívül sérülékeny, és sok tényezőnek kitett iparág, mely azonnal reagál a külső hatások változására. A kérdőíves felmérést online Google Forms használatával készítettem el. A kérdőívet a legismertebb közösségi média felületen keresztül osztottam meg, a saját profilomon és a környék településeinek információs csoportjaiban. Ennek azért volt nagy jelentősége, hiszen a helyi lakosok jobban érzik a hatás változását és jobban ismerik az M44-es előzményeit, következményeit. Számukra a mindennapos életvitel során kardinális a jelentősége az autópályát megépítésének.

Kérdőíves felmérésem során először a demográfiai adatokat veszem górcső alá, és azokat vizsgálom meg részletesebben. Miután a kitöltők összetétele világossá válik, az M44 autópályára vonatkozó kérdések és a kitöltőknek azokhoz való viszonyulása lesz a fókuszban. A kérdőív szerkesztése előtt teszteltem a kérdéssort. Néhány esetben finomítani kellett a kérdéseken, hogy azon kitöltők számára is érthető legyen, akik nem a térségben élnek, de kapcsolatuk van az úttal. A kérdőívet a korábban jelzett időpontban tettem közzé, majd március elejéig volt nyitva kitöltésre. 516 valid válaszból 12 esetben, rossz beállításoknak köszönhetően, nem megfelelő választ kaptam. Ekkor korrigáltam és onnantól kezdve számítanak az elemzésbe bevont adatok.

A kérdőív első része tehát a demográfiai adatokkal kezdődik. Az első kérdés az első blokkból a kitöltő nemére vonatkozott. Az 516 érvényes válasz közel

fele-fele arányt hozott, ugyanis 44,19%-a volt férfi, míg 55,81% nő. A következő kérdés arra vonatkozott, hogy a kitöltő hol lakik. A vármegyei bontást segítve a kérdőívben mind a 19 megyét felvezettem, így a válaszadók egyszerű választási lehetőséggel tudták a lakóhelyüket jelölni. A legtöbben Békés vármegyéből válaszoltak, a kitöltők 62,21% volt. Addig a második legnagyobb részesedéssel Jász-Nagykun-Szolnok és Csongrád vármegye következett. Az M44-es építésében és mindennapos használatában ezen vármegyei lakosok a legjobban érintettek, így jogosan feltételezhető, hogy a válaszuk valóban reális következtetéseket eredményez.

A lakóhely mellett annak típusa is elemzésbe bevont tényező volt. A 13. ábra szemlélteti, hogy a kitöltők közül a legtöbben kisvárosban és faluban élnek. Tanyán a kitöltők 1,94%-a, 5000 fő alatti községben 31,98%-a, 5000 és 20 000 fő közötti kisvárosban 48,45%-a, 20 000 és 100 000 fő közötti középvárosban 12,60%-a, 100 000 fő feletti városban 2,71%-a, addig a fővárosban 2,33%-a kitöltőknek.

A következő táblázatban (5.táblázat) összesítettem, hogy a különböző korcsoportokban hogyan oszlott meg a kitöltések aránya. A 18 év alatti kitöltők kevesebb, mint 1%-ot tettek ki a minta egészéhez viszonyítva. A 18-23 év közöttiek 10,85%-ot, a 24-30 év közöttiek 11,43%-ot tettek ki. Legmagasabb arányban a 31-40 és a 41-50 év közöttiek voltak. Előbbi 18,41%-kal, míg utóbbi 27,13%-ot tett ki a mintában. A kitöltések normál eloszlást követtek, hiszen a középső értékek kiemelkedők voltak, a legfiatalabbak és a legidősebbek pedig kevesebben.

5. táblázat: A kérdőívet kitöltők korosztályi megoszlása

18 év alatt	0,78%
19-23 év között	10,85%
24-30 év között	11,43%
31-40 év között	18,41%
41-50 év között	27,13%
51-60 év között	17,05%
60 év felett	14,34%

Forrás: saját szerkesztés

A kitöltők munkaerőpiaci státuszára is kíváncsi voltam. Itt a kitöltőnek lehetősége volt több válaszlehetőség megadására is. Középiskolai tanuló a kitöltők mindössze 1,82%-a, felsőoktatási intézmény nappali tagozatos hallgatója, aki nem dolgozik a tanulmányai mellett, a kitöltők 2,73%-a. Hasonlóan felsőoktatási intézmény hallgatója, viszont dolgozik a tanulmányai mellett 2,55%-a, felsőoktatási intézmény levelező tagozatos hallgatója, aki dolgozik is az iskola mellett 3,28%. Alapfokú végzettséggel rendelkező alkalmazotti státuszban a kitöltők 4,74%-a volt. Legmagasabb arányban a középfokú és felsőfokú végzettséggel rendelkező kitöltők voltak jelen a mintában. Középfokú végzettségű 24,59%, felsőfokú végzettségű 30,78% volt. Magasabb arányban a vállalkozók és a nyugdíjasok voltak, közel 10-10%-kal.

Az általános demográfiai adatokat követően specifikusabb kérdések következtek. A kérdés arra vonatkozott, hogy a kitöltők mivel járnak a munkahelyükre (14. ábra). A válaszlehetőségek közül több megjelölése is lehetséges volt. A legtöbben gépjárművel járnak munkába, míg a második legnépszerűbb válasz a kerékpár volt. Az M44-es út várható hatásainak elemzése szempontjából kedvező, hogy a kitöltők közel fele egyedül jár a gépjárműjével dolgozni.

3.2.1. Faktorelemzés – M44

A komponens mátrix eredményeként az alábbi faktorok jöttek létre. Két faktor különült el egymástól. Az első 4 érték tartozik az első faktorba, majd az utolsó három sor a 2. számú faktorhoz kapcsolódik (6. táblázat).

Az első faktort infrastrukturális feltételek névvel láttam el, míg a másikat fejlődési potenciál névvel.

6. táblázat: Rotált komponens mátrix

	Component	
	1	2
Mai kor minőségi követelménye	,665	,169
Elegendő leágazási csomópont	,597	,057
Ingázás munkába	,543	-,020
Alsóbbrendű úthálózat minősége	,491	,323
Dél-Alföld turizmushatás	-,174	,804
Befektetési célpontok	,211	,631
Vidék népességmegtartó ereje	,410	,613
Módszer: Főkomponens analízis		

Forrás: saját szerkesztés

3.2.2. Klaszterelemzés- M44 autóút

A faktor analízist követően klaszterelemzést végeztem Ward-eljárással. A Ward-elemzés szolgálja a legjobban a klaszterek kialakítását (7. táblázat).

7. táblázat: Klaszterelemzés-M44 autóút

	1	2	3	4	5	6
Mai kor minőségi követelménye	0,718	0,636	0,691	0,654	0,652	0,71
Fontosság	0,807	0,885	0,992	0,743	0,79	0,932
Vidék népességmegtartó erő	1,106	1,187	1,093	1,073	1,008	0,734
Dél-Alföld turizmushatás	0,637	0,49	0,774	0,555	0,668	0,636
Befektetési célpontok	0,482	1,393	0,417	0,382	0,452	0,451
Elegendő leágazási csomópont	0,626	0,658	0,678	0,621	0,655	0,718
Alsóbbrendű úthálózat minősége	0,873	0,862	0,82	0,869	0,835	0,648
Ingázás munkába	0,645	1,274	0,818	0,579	0,837	0,587
Minta megoszlása	24,81 %	18,22 %	14,34 %	17,64 %	13,18 %	11,82 %
Elemzés	128	94	74	91	68	61
Klaszter elnevezése	Előremutató lehetőség	Fejlődő vidék	Praktikusság	Gyorsaság	Vidéki lehetőségek	Apró elégedetlenség

Forrás: saját szerkesztés

A módszertan használatával hat db klasztert hoztam létre. A Ward-metódussal létrehozott táblázat segítségével létrehozott klaszterek az alábbi elnevezést kapták: előremutató lehetőség, fejlődő vidék, praktikusság, gyorsaság, vidéki lehetőségek, apró elégedetlenség.

Az első klaszter jellemzője, hogy az autóutakat, mint a mai kor követelményeit fontosnak tartják a benne szereplők. Az infrastrukturális adottságai (mint benzinkút, pihenőhelyek stb.) fontos szerepet töltenek be abban, hogy az adott személy választja-e az utat. Ezen felül fontos, hogy a kialakított út biztonságos és jó állapotú burkolattal legyen fedve. Az előremutató jelző abban nyilvánul meg, hogy a vidék népességmegtartó erejében is bíznak a kitöltők. Az autóutak fejlődésének elvárt hatása, hogy bizonyos szinten a helyi népesség számára biztosít olyan feltételeket, ami miatt nem elvándorolnak az emberek, hanem inkább napi szinten ingáznak csak, hogy életvitelszerűen is megmaradhassanak a vidéki térségekben. Az alsóbbrendű úthálózatok minősége az utazókat az autóút felé tereli. Mivel az aszfalt minősége nem mindenhol olyan minőségű, hogy az alacsonypadlós gépjárművekkel is könnyedén járhassanak, így az autóút egy biztonságosabb és kiszámítható lehetőséget rejt magában. A mintában 24,18%-os részesedést tesz ki, ami 128 főt jelent.

A második klaszter a fejlődő vidék elnevezést kapta. A mintában összesen 94 fő van, mely részesedését tekintve 18,22%-ot tesz ki. Számukra fontos az autópályák minősége és azoknak a folyamatos fejlődése. Hasonlóan az első klaszterhez a vidék népességmegtartó erejében hisznek. Az autópályára úgy tekintenek, hogy azokat a nagy vállalatok befektetési céllal hozzák létre, az olcsó helyi munkaerő igénybevétele miatt. Az autópályákat pedig jobban preferálják az alacsonyabb rendű útvonalaknál. A másik fontos ismérve a

klaszternek, hogy a munkába való ingázást alapul veszik, így fontos az autóutak minősége és az általa megtakarított idő.

A harmadik klaszter a praktikusság elnevezést kapta. A minta egészéből 74-en képezik ezt a csoportot, mely 14,34%-ot tesz ki. Szintén fontos számukra, hogy létrejöjjenek ilyen új helyek, amelyek alkalmasak a közlekedésre. Ahogyan az összes klaszterben megmutatkozik, így itt is kiemelkedik, hogy a vidék népességmegtartó ereje bővüljön. Az alsóbbrendű utak elkerülésével az ingázás jobban megoldott, és szívesen térnek át az autópályára.

A negyedik klaszter 17,64%-os részesedéssel volt jelen a mintában, amely 91 fő választását hordozza magában. A legfontosabb ismérve, hogy az alsóbbrendű utakat elkerülje. A klasztert gyorsaságnak neveztem el, hiszen a legjobban úgy lehet őket jellemezni, hogy egyik helyről a másikra hogyan lehet a leggyorsabban eljutni. A mintában jellemzően férfiak voltak túlnyomó részt, a fiatalabb 30 éves korosztályból.

Az ötödik klaszter a vidéki lehetőségek elnevezést kapta, részesedését tekintve 13,18% volt, mely összesen 68 főt jelent. Ők a vidéki létformában a legjobban azt emelték ki, hogy az autóutak fejlesztésével költöztek vidéki településre, így a munkába járás megoldott, kevesebb időt vesz igénybe.

Végül a hatodik klaszter az apró elégedetlenség nevet kapta, hiszen az itt lévő emberek elégedetlenek az elkészült infrastruktúrával, annak a kialakításával és a megvalósításával. A mintában 61 fő szerepel, akik 11,82%-os részesedést jelentenek.

A klaszterelemzésről elmondható összességében, hogy a 6 db klaszterből jól látszik, milyen elégedettségek és elégedetlenségek vannak a minta szereplőiben. Számos jó lehetőséget hozott az autópálya kialakítása (pl: a turizmusra gyakorolt hatás). Azonban tudatosabb tervezés által még jobban és

igényesebben is ki lehetett volna alakítani. Egy másik észrevétel, hogy a helyi kulcsszereplők és a lakosság bevonásával pedig még inkább társadalmilag elfogadott és kedvelt beruházás lehetett volna.

3.3. Utazási szokások és szálláshelyválasztás

3.3.1. Faktoranalízis – Utazási szokások és szálláshelyválasztás

Összességben elmondható, hogy a leíró jellegű statisztikák segítettek jobban megérteni az utazók szálláshelyválasztáshoz fűződő viszonyát és általános utazási szokásait. A továbbiakban matematikai-statisztikai módszerekkel kibővítve vizsgálom tovább a minta jellemzőit.

Elmondható, hogy a leíró jellegű statisztikákkal egy általános képet kaptam a városi és a vidéki desztináció- és szálláshelyválasztás tényezőiről. A következőkben többváltozós elemzéssel tárom fel a mélyebb összefüggéseket. Első lépésben megvizsgálom, hogy az általam meghatározott matematikai-statisztikai módszer, a faktoranalízis alkalmas-e az adatok elemzéséhez. A faktorelemzés nem más, mint egy kölcsönös összefüggésen alapuló módszer, ahol nagyszámú kiinduló változó kerül bevonásra az elemzésbe, nincsenek függő- és független változók (Malhotra, 2017). A célom a faktoranalízis alkalmazásával, hogy adatcsökkentést alkalmazhassak. Azonban ennek használatához az alábbi feltételeknek kell teljesülniük. A változók kiválasztása során figyelni kell arra, hogy metrikus változókat használjak. A változók eloszlásával kapcsolatban a normalitástól és a linearitástól való eltérés fontos, ugyanis e feltételek megsértésével csökken a változók közti korrelációs együttható értéke (Sajtos et al., 2007). A változók közti kapcsolat és a multikollinearitás kívánatos feltételnek tekinthető. Ennek teljesülését a változók közötti korrelációs mátrix segítségével ellenőrzöm. A minta homogenitása fontos, ezért is végzem el a kutatásomat külön városi és vidéki

mintára vonatkozóan. A mintanagyság megállapítása során minél nagyobb a mintaelemszám, annál megbízhatóbb az eredmény. Nincs elfogadott vélemény, de egyes kutatók azt mondják, hogy minimum 3-szor több legyen az elemszám, mint a változók száma. Az elemzéshez előhívom a korábban ismertetett válaszokat, így a kérdőívben szereplő metrikus adatokat előbb a városi, majd a vidéki mintára végzem el. A válaszadók egy ötfokú skálán fejtették ki a véleményüket, ahol az egyes jelentette, hogy egyáltalán nem befolyásolja a döntését, míg az ötös, hogy teljes mértékben befolyással volt a döntésére. A vizsgálatom során a főkomponens-elemzést választottam, hiszen a változók számát szeretném csökkenteni minimális információ veszteséggel. Ezt követően az adataim alkalmasságát vizsgáltam meg.

Először a Kaiser Meyer-Olkin mutató értékét néztem meg, melynek értéke: 0,766. Ez a legfontosabb mérőszám a faktorelemzés során, ugyanis innen ítélem meg, hogy a változóim mennyire alkalmasak a faktorelemzésre. Értéke megfelelő, tehát alkalmas az elemzésre.

Ezt követően a Bartlett-féle gömbölyűségi teszt szignifikancia-szintjének vizsgálata történik, ennek értéke: 0,000. Összességében a korreláció jelenléte, a KMO értéke és a Bartlett-teszt alátámasztja, hogy a változók alkalmasak a faktoranalízis elvégzésére. Az ideális faktorszám meghatározásához a Kaiser-kritériumot használom.

Ez azt mondja ki, hogy a faktorhoz tartozó sajátértéknek egynél magasabbnak kell lennie. Ez alapján számomra az ideális faktorszámnak a hat mutatkozik. A magyarázott varianciarány alapján, tehát hogy a faktorok által magyarázott variancia legalább 60% kell, legyen, ezért az ideális faktormegoldás szintén hat. Megvizsgálható még a sajátérték ábra, mely azt mutatja meg, hogy az ideális megoldás szintén hat, hiszen itt van egy meredekebb törés. Varimax rotált megoldás alkalmazását követően, tehát ezek az eredmények születnek.

Így minimum egy változó tartozik minden faktorhoz. A kommunalitások is jók, nincsen 0,25 alatti érték. Minden megoldás ideális, ezért a faktorok elnevezése következik. Ha egy változó negatív súllyal szerepel, azt ellentétesen kell értelmezni.

A főkomponens módszer használatával és a korábban már ismert feltételek megismerését követően világos, hogy az adatok alkalmasak a faktoranalízisre. A különböző numerikus értékek bevonása mellett a faktorok a fent látható táblázat szerint alakultak. A 10 db faktor során az első faktorba a jövedelem, a kitöltő végzettsége, az utazási eszköz, melyet gyakran használ utazásaihoz, az életvitelszerű lakóhelye, és a szálláshely kötelező minősítésben elért csillagjainak a száma került be. A közös szempontokat figyelembe véve és a tényezők redukálása során ezt a faktort kényelmi szempontúsnak neveztem el.

Ezt követték a második faktorba bevont tényezők, mint a vendégélmények vizsgálata egy adott szálláshelyről, a szálláshely infrastrukturális felszereltsége és a szálláshely kategóriának ismerete. Itt egy rövid kitekintést is tennem kell. A 239/2009.Kormányrendelet, mely a szálláshely-szolgáltatási tevékenység folytatásának részletes feltételeiről és a szálláshely-üzemeltetési engedély kiadásának rendjéről szól, megkülönbözteti a hazai szálláshelypiac típusait. Ennek értelmében a jól körül határolható szálloda mellett panziók, kempingek, üdülőháztelpek, közösségi szálláshelyek, illetve magán-és egyéb szálláshelyek találhatók hazánkban. A kormányrendelet jól azonosítja, hogy milyen paraméterekkel kell rendelkeznie egy-egy szálláshelynek az adott kategóriának való megfeleléshez. A hazai turizmusirányítással kapcsolatos kommunikációban nem tesz nagy különbséget a szálláshelytípusok között, így a fogyasztóknak kevésbé egyszerű megkülönböztetniük a szálláshelyeket. Azok között azonban, akik ezt magas értékkel jelölték, tudatos utazók vannak.

A szálláshely kategória alapján való döntés, a vendégélmények értékelése és a szálláshely felszerelése került egy faktorba, ezeket összefoglaló néven objektivitás névvel láttam el.

A harmadik faktorban a szálláshely üzemeltetés szempontjai kerültek fókuszba. Amikor készítettem a kérdőívet, határozott elképzelésem volt, hogy olyan kérdéseket is beépítsek a kérdőíves megkérdezésbe, amelyeket olyanok is ki tudnak tölteni, akik esetleg már tapasztaltak a szálláshely operatív üzemeltetésében, vagy vettek már részt ebben, hiszen az ő véleményük is alakítja a szálláshelyválasztással kapcsolatos véleményeket. A faktorba így olyan tényezők kerültek be, mint: szálláshely tulajdon, szálláshely munkahely és a Magyar Turisztikai Minőség Tanúsító Testület minősítési követelményeinek való megfeleltetés. A faktort ennek alapján szálláshely tapasztaltságnak neveztem el.

A negyedik faktorban olyan állítás került bevonásra, mely során az utazónak fontos, hogy a saját anyanyelvén tudjon kommunikálni a munkatársakkal vagy éppen, hogy legyen érvényes utasbiztosítása kikapcsolódása során. Ezt a faktort biztonság névvel láttam el.

A következő, ötödik faktorba bevont tényezők a reggeli választásának lehetősége, a wellness-szolgáltatások voltak jelen. Emellett érdekes, hogy ezen faktorba került bevonásra, hogy a nyaralás lemondását adott esetben a gazdasági helyzetre való tekintettel le is mondják. Ennek a faktornak az elnevezését tehát kényelmesség névvel láttam el, hiszen itt abszolút keretek között gondolkodnak a turisták: legyenek fix szolgáltatások, melyek rugalmas feltételek mellett rögzítettek.

A hatodik faktorban a csomagmegőrzés, a recepció magatartása és a szálláshelyhez közel lévő attrakciók megléte dominált. Ezen jellemzők olyan

plusz szempontok a szálláshely választása során, hogy magát a faktort is ennek alapján neveztem el, hiszen a legjobban így magyarázhatóak ezen tényezők.

A hetedik faktorban a recepciós kedvessége és a szálláskategória különbségek kerültek bevonásra, a tényezők a különbségek köré szerveződnek, így a hetedik faktort eszerint neveztem el.

A nyolcadik faktorban a desztináció került fókuszba, hiszen a social média szerinti értékelések gyakran fontos szerepet töltenek be a választásukban, ezen felül a másik tényező az online értékelések vizsgálata. Ennek ismeretében a desztinációközpontúság elnevezést használtam.

A kilencedik faktorban az életkor, az éjjel-nappal elérhető recepció elérhetőség és a COVID utáni utazások helyessége szerepelt. Mivel a döntésben itt a vírus utáni utazás bekerült, illetve néhány biztonsági szempont is, így ezt a faktort COVID-safe névvel azonosítottam.

Végül, az utolsó faktorban a foglalás módosításának feltétele volt a bevont tényező, ezt egyéb jelzővel illettem, így a faktor elnevezése is ehhez kapcsolódott.

A faktorelemzéssel a numerikus értékekkel rendelkező tényezők redukálása megtörtént, így a faktorok a továbbiakban alkalmasak lehetnek a klaszterelemzéshez. Eredményül a faktorok elnevezésére az alábbiakat használtam: kényelmi szempontúság, objektivitás, szálláshely tapasztaltság, biztonság, kényelmesség, plusz szempontok, különbségek, desztinációközpontúság, COVID-safe és egyéb.

3.3.2. Klaszterelemzés – Utazási szokások és szálláshelyválasztás

1) Az első klaszter a szolgáltatáscentrikus utazók elnevezést kapta, ugyanis jellemző rájuk, hogy objektív szempontok szerint értékelik a szálláshelyeket, és a választás során is igyekeznek ilyen tényezők szerint sorrendet felállítani, majd azt követően választani. Ezen felül a plusz szempontokra, mint a különböző szolgáltatások: wellness lehetőség, reggelizési lehetőség stb. nagy figyelmet fordítanak. A szolgáltatások mellett a desztináció elhelyezkedése és annak megítélése a social médiában és a vendégértékelések alapján is rangsorolnak az utazók. Fontos továbbá, hogy rugalmas feltételek mellett tudjanak foglalni. Számukra a booking.com által nyújtott kedvező feltételek jelenthetik az egyik foglalási lehetőséget. A mintában 21,48%-os részesedéssel vannak jelen. Összesen 87 utazóra volt jellemző, így a szolgáltatáscentrikus utazók a második legnagyobb aránnyal képviseltették magukat a kitöltők között.

2) A második legnagyobb arányban a biztonságos utazók képviselték magukat, így a második klasztert biztonságos utazóknak neveztem el. Jellemző rájuk, hogy a kényelmi szempontoknak erősen kitettek, objektív szempontok alapján választanak, és a desztináció meghatározó jelleggel van jelen a döntésben. Ezen felül a COVID miatt átértékelték az utazásaik számát és annak gyakoriságát. A mintában 28,89%-ban voltak jelen a biztonságos utazók, akik numerikusan kifejezve 117-en voltak. A biztonságos utazók olyan szálláshelyet választanak, ahol előre tisztázottak a lemondási és a foglalási feltételek, a személyzet hozzáállása pozitív a vendégekhez, a közösségi médiában erősen jelen van a szálláshely. Általában a választásaik mögött a biztonság miatt szállodák és panziók kapnak helyet, ugyanis itt érzik azt a biztonságot, amit nyújtani tud a hely és a mögötte lévő márka.

3) Szintén magas megoszlással, a harmadik klaszter magas arányt képvisel a mintában. 17,04%-ban a nyugalmi utazók szerepelnek a klaszterben. A nyugalmi utazók hasonlóak a biztonságos utazókhoz, azonban számukra a nyelvtudás, az utasbiztosítás, a Magyar Turisztikai Minőség Tanúsító Testület által működtetett kötelező csillagos minősítés értékelése is számít. A 2022 januárjában bevezetett kötelező minősítés célja, hogy a szálláshelyeket objektív szempontrendszer alapján értékelje és komfortfokozatba sorolja. A 2022 után piacra lépett szálláshelyek esetén már kötelező a csillagos minősítés. A szállodák és panziók esetében pedig a már korábban is besorolt szálláshelyek megkapták a csillagokat, melyeket 3 évig használhatnak. A klaszterben szereplő utazók számára a szálláshely kiválasztásánál az online vendégértékelések mellett a szálláshely csillagos minősítése is szempont.

4) A negyedik klaszter részesedése 10,37%, ez összesen 42 utazó véleményét jelentette. Ebben a klaszterben igazán különleges helyzet alakult ki, hiszen a kitöltők egyszerre üzemeltetnek szálláshelyet és vesznek részt az utazásban is magánszemélyként. A szálláshely tulajdonosok utazóként szintén a kényelmi szempontokat helyezik előtérbe. Érdekes, hogy ők a szálláshelyminősítés rendszerét és az ott szerzett csillagokat kevésbé veszik figyelembe, számukra ez nem annyira befolyásoló tényező, mint a többi utazó esetében.

5) Az ötödik klaszterbe az abszolút objektív utazók kerültek. Részesedésük a teljes mintában 3,70%, összesen 15 fő. Lényegi elemük, hogy mindent objektív szempontok: minősítés, vélemények, leírások alapján tesznek. A szálláshelyválasztás során és utazásaik alkalmával ezeknek a tényezőknek vannak kitéve.

6) A hatodik klaszterben a tudatos utazók kerültek. A tudatos utazók a szolgáltatásokat és minden egyéb tényezőt figyelembe vesznek, gondosan végig gondolják, hogy milyen pro és kontra érveket tudnak egy-egy út mellett

felsorakoztatni. Részesedésük a mintában 10,37%. Összesen 42 fő tartozik ebbe a csoportba.

7) Végül, a hetedik klaszterbe az analitikus utazók kerültek. Rájuk jellemző, hogy a tudatos utazókhoz hasonlóan sorra veszik az érveket a szálláshelyválasztásnál és végül azt választják, amely nemcsak ár alapján, de minden más tényező mellett is a legkedvezőbb.

A klaszterelemzés során megállapítást nyertek azok a szegmensek, amelyek a szálláshelyválasztás során megkülönböztethetők. A szegmensek azonosítása többek között azért is hasznos, mivel így számukra konkrét ajánlatokkal, üzenetekkel lehet készülni, melyek specifikusan megszólítják őket.

4. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

A kutatás kezdetén az alábbi hipotézisek kerültek megfogalmazásra:

H1: A koronavírus hatására a belföldi úticélok felértékelődtek, így a kis kapacitással rendelkező szálláshelyek különösen. Az utazók a szálláshelyválasztás során fontosnak tartják a vidéki területeken lévő, helyi értékeken alapuló szálláshelyeket.

H2: Az M44 autópályát teljes útszakaszának elkészülése szignifikánsan hozzájárul a Dél-Alföld, ezen belül Békés vármegye turizmusának fellendüléséhez és népességmegtartó erejéhez.

H3: Az M44 autópályát miatt a munkába járó ingázók száma növekedésnek indul, mert lerövidül az ingázási idő vagy egységnyi idő alatt távolabb is hajlandóak munkát vállalni – ami Békés vármegyére is hatást gyakorol.

H4: Az utazók a szálláshelyválasztás során fontosnak tartják, hogy a kiválasztandó szálláshely közelében turisztikai attrakciók, programlehetőségek, továbbá széleskörű szolgáltatások legyenek.

H5: A vidéki turizmusban jelentős helyi értékekre való alapozás a Békés Megyei Értéktár kapcsán turisztikai attrakciók sokaságát nyújtja.

A kutatásom során megállapítottam, hogy a falusi turizmus a vidék megtartóerejét jelenti, továbbá a falusi kis- és közepes vállalkozások működőképességét segíti. A szolgáltatók köre nem csak a falusi szállásadókra terjed ki, de különböző egyéb szolgáltatásokat nyújtókra, mint például túraszervezőkre, kerékpár vagy csónakkölcsönzőkre, lovas szolgáltatókra, de a biogazdákra és őstermelőkre is. A falusi turizmus területén fontos szerepet tölt be a már kiépült Falusi és Agroturizmus Országos Szövetségének hálózata,

amely tapasztalt szakemberek vezetése által, Frankó Pál elnök, vezetése és iránymutatása által professzionalizmussal menedzseli a helyi és a vármegyei falusi szervezeteket, desztinációkat. Ezért véleményem szerint a további fejlődés szempontjából a szervezetet mindenképpen támogatni szükséges a jövőben is.

Mindenképp szükség van egy olyan szervezetre a jövőben, mint a Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége, amely összefogja a vármegyei falusi szervezeteket, ezáltal a helyi szolgáltatókat. Annak érdekében, hogy a falusi turizmusban további növekedés mutakozzon, fontos a fiatalok bevonása a szakmába, ehhez pedig szükség van a Magyar Turisztikai Ügynökség feltétlen támogatására. A falusi szálláshely tulajdonosok, akiknek egy vendégházuk van, nem tudják önmagukat egyénileg képviselni felfelé a vezetés irányába. A FATOSZ egy olyan támasz, amelynek az elkövetkezendő években egyre nagyobb szerepet és jogosultságot kellene adni, ugyanis a konkrét problémákkal ők szembesülnek elsődlegesen a tagok részéről.

A falusi szállásadóknak is törekedniük kell a minőségi turizmus kialakítására. Hiába ítéli oda a FATOSZ a 4 napraforgós jelölést és a Magyar Turisztikai Ügynökség a magas csillaggal ellátott értékelést, egy szolgáltatónak annak folyamatosan meg is kell felelnie a minősítéseket követően is, hiszen ad hoc jellegű ellenőrzéseket az MTÜ minősítői bármikor végezhetnek a vendéglátóhelyeken.

A kutatási célokhoz igazodóan öt kutatási hipotézist fogalmaztam meg. Az **első hipotézisem** a belföldi utazási és szálláshelyválasztási szokásokhoz kapcsolódott. Megfogalmazásom középpontjában az állt, hogy a COVID-19 világjárvány következtében a határok lezárása miatt az utazók nem tudtak utazni. A járványhelyzet miatt sokan elkerülték a nagyobb tömegeket és a zsúfolt helyeket. Ez arra ösztönözte az embereket, hogy inkább belföldi

úticélokot válasszanak, amelyek általában kevésbé zsúfoltak és nyugodtabbak voltak. Ennek eredményeként a vidéki területek és kis települések vonzereje nőtt, mely a vendégforgalmi adatokban is megmutatkozott. A kis kapacitással rendelkező szálláshelyek általában kevesebb szobát vagy lakóegységet kínálnak, ami lehetővé teszi a vendégek számára a távolságtartást és a biztonságosabb környezetben való tartózkodást, ami fontos szempontot jelentett a járványidőszakban. A koronavírus járvány alatt az emberek nagyobb hangsúlyt fektettek a természet közelségére és a nyugodt környezetre. A vidéki területek ilyen értékeket kínáltak és kínálnak jelenleg is, és így vonzóbbá válnak azok számára, akik ki akarnak szakadni a városi nyüzsgésből és friss levegőre vágynak. Az emberek egyre inkább értékelik az autentikus helyi élményeket és kultúrákat. A vidéki területeken található kis szálláshelyek gyakran közvetlen kapcsolatot kínálnak a helyi közösségekkel és kultúrával, amelyek megfelelnek az utazók ezen igényeinek. Az első hipotézisem az alábbi volt: A koronavírus hatására a belföldi úticélok felértékelődtek, így a kis kapacitással rendelkező szálláshelyek különösen. Az utazók a szálláshelyválasztás során fontosnak tartják a vidéki területeken lévő, helyi értékeken alapuló szálláshelyeket. Az első hipotézisemet, mely szerint **a koronavírus hatására a belföldi úticélok felértékelődtek, így a kis kapacitással rendelkező szálláshelyek különösen. Az utazók a szálláshelyválasztás során fontosnak tartják a vidéki területeken lévő, helyi értékeken alapuló szálláshelyeket** - statisztikai módszerekkel (Leveneteszt) vizsgáltam, melynek eredményeként az állításom **igazolásra** került.

A második és harmadik hipotézisem, az első kutatási kérdésemhez kapcsolódott. A második hipotézis az alábbi volt: **az M44 autópályát teljes útszakaszának elkészülése szignifikánsan hozzájárul a Dél-Alföld, ezen belül Békés vármegye turizmusának fellendüléséhez és népességmegtartó erejéhez.** Az M44 autópályát teljes útszakaszának elkészülése nagyobb

hozzáférést biztosít a régió turisztikai célpontjaihoz. Fontos felmérni, hogy ez hogyan befolyásolja a turizmus fejlődését, új látogatók vonzását és a turisztikai infrastruktúra fejlődését a régióban. Ennek kapcsán fogalmazódott meg a kutatási kérdés és a kapcsolódó hipotézisek. Az út elkészülése lehetőséget teremt az új vállalkozásoknak és befektetéseknek a régióban. Az új infrastruktúra és a turizmus fellendülése munkahelyeket teremt a régióban, ami hozzájárulhat a lakosság elvándorlásának csökkentéséhez és a helyi közösségek népességmegtartó erejének növekedéséhez. Az útépítésnek és a turizmus fellendülésének lehetnek környezeti hatásai is, amelyeket fontos figyelembe venni a régió fenntartható fejlődése szempontjából. A hipotézisvizsgálatot választottam a tézis tesztelésére. **A második hipotézisem ennek alapján igazolásra került.** A M44 autótút elkészülte hatást gyakorol a Dél-Alföld turisztikai teljesítményére.

Harmadik hipotézisem szerint **az M44 autótút miatt a munkába járó ingázók száma növekedésnek indul, mert lerövidül az ingázási idő vagy egységnyi idő alatt távolabb is hajlandóak munkát vállalni az ingázók – ami Békés vármegyére is hatást gyakorol.** Az M44 autótút megnyitása rövidebb utazási időt eredményezhet a munkavállalók számára, akik Békés vármegyében vagy annak környékén dolgoznak, és a régióban élnek. Ennek eredményeként vonzóbb lehetőség lesz számukra a távolabbi munkahelyek elfogadása, mivel az új útvonal lerövidítheti az ingázási időt. Az új autótút megnyitása lehetővé teszi a munkavállalók számára, hogy könnyebben elérjék a távolabbi munkahelyeket is, amelyek korábban nehezebben voltak elérhetők. Ez lehetővé teszi számukra, hogy szélesebb körben keressenek álláslehetőségeket, ami növelheti az ingázók számát a régióban. Az új autótút hozzájárulhat a gazdasági fejlődéshez és az ipari növekedéshez a régióban. Új vállalkozások jelenhetnek meg, új munkahelyek jöhetnek létre, és a meglévő cégek bővíthetnek. Ennek eredményeként növekszik azoknak a munkavállalóknak a

száma, akik Békés vármegyében keresnek munkát, és az új autót út segítségével könnyebben elérhetik az új munkahelyeket. A hipotézisvizsgálat során azonban a **harmadik állításom is igazolásra került.**

A **negyedik hipotézisem szerint a szálláshelyválasztás során az utazók fontosnak tartják, hogy a kiválasztandó szálláshely közelében turisztikai attrakciók, programlehetőségek, továbbá széleskörű szolgáltatások legyenek.** Az utazók gyakran olyan helyszínt keresnek, ahol kényelmesen tudnak pihenni és kikapcsolódni, de ugyanakkor könnyen hozzáférhetnek különböző programlehetőségekhez és szolgáltatásokhoz anélkül, hogy hosszú távolságokat kellene megtenniük. Egy olyan szálláshely, amely közel van a turisztikai látnivalókhoz és egyéb tevékenységekhez, ideális választás lehet az ilyen utazók számára. Az utazók számára fontos, hogy időt és pénzt takarítsanak meg a programok és látnivalók elérésében. Ha a szálláshely közel van ezekhez, akkor csökkenthető az utazásra fordított idő és költség, valamint könnyebben beilleszthetők a programok a napi tervekbe. Ha a szálláshely közelében széleskörű szolgáltatások állnak rendelkezésre, az lehetővé teszi az utazók számára, hogy rugalmasabban tervezzenek. Például, ha egy étterem, bolt vagy turisztikai iroda könnyen megközelíthető a szálláshelyről, az segít az utazóknak abban, hogy gyorsabban és egyszerűbben kielégítsék az igényeiket és a vágyaikat. A turisztikai attrakciók és programlehetőségek közelsége gazdagabbá teszi az utazás élményét. Az utazók szeretnek új dolgokat felfedezni, különleges helyszíneket meglátogatni és érdekes tevékenységeket kipróbálni, és egy olyan szálláshely, amelynek közelében számos ilyen lehetőség kínálkozik, vonzóbbá teheti az utazást. Célkitűzésem az volt, hogy meghatározzam azokat a tényezőket, amelyek szoros összefüggésben vannak egy utazás tervezésekor és lefoglalásakor, illetve melyek azok, amik igazán fontosak és döntőek a vendégek számára az utazás lefoglalásakor és egy szálláshelyen. **A hipotézisem igazolásra került, melynek értelmében az**

utazóknak fontos, hogy a szálláshely közelében legyenek kiemelkedő turisztikai attrakciók.

Végül, az ötödik hipotézisem értelmében azt vizsgáltam, hogy **a vidéki turizmusban jelentős helyi értékekre való alapozás a Békés Megyei Értéktár kapcsán turisztikai attrakciók sokaságát nyújtja.** Itt többek között az is a célom volt, hogy a nemzeti értékekkel kapcsolatos attitűdöket megvizsgáljam. A Békés Megyei Értéktárban szereplő kulturális és történelmi értékek jelentős turisztikai vonzerőt jelenthetnek. Például múzeumok, várak, kastélyok, templomok, népi építészeti emlékek stb. Ezek a látnivalók vonzzák az érdeklődőket, akik szeretnék felfedezni a régió kulturális örökségét és történelmi hátterét. A Békés Megyei Értéktárban szereplő helyi ételek, italok és gasztronómiai hagyományok is fontos turisztikai vonzerőt képviselhetnek. A régióban készült hagyományos ételek és helyi specialitások kóstolása és megismerése vonzó lehet az érdeklődők számára, akik szeretnék élvezni a helyi kulináris élményeket. A helyi kézművesek által készített termékek megvásárlása és megismerése, valamint a helyi termelők által előállított termékek kóstolása és vásárlása fontos része lehet egy utazás élményének. A Békés Megyei Értéktárban szereplő kulturális és folklór értékek különböző rendezvények és fesztiválok inspirációs forrásai lehetnek. Például néptáncfesztiválok, helyi ünnepek, kézműves vásárok stb., amelyek vonzzák a látogatókat és lehetőséget nyújtanak a helyi kultúra és hagyományok megismerésére és átélésére. **Az ötödik hipotézisem igazolásra került.**

A szolgáltatók és érintett desztinációk összefogásában további fontos szereplők még egyszer a FATOSZ, a helyi Turisztikai Desztináció Menedzsment Szervezetek, a hagyományőrző egyesületek és más alulról jövő civil kezdeményezések is. Fontos, ezeknek a szervezeteknek a felülről történő támogatása és javaslatom szerint a magasabb szintű bevonása a

döntéshozatalokba, hiszen az ő összefogó munkájuk és tevékenységük nélkül a falusi szolgáltatók nem jutnának érdekképviselőhez és sok információtól lennének megfosztva.

A kutatásunk célja a helyi értékek és turisztikai attrakciók kapcsolatának feltárása és elemzése volt, valamint annak megértése, hogy ezek milyen módon járulnak hozzá a vidéki turizmus fellendüléséhez és a régió gazdasági fejlődéséhez. A kutatás során több fontos kutatási kérdést vizsgáltam meg, melyek a következők voltak:

Hogyan befolyásolják a Békés Megyei Értéktárban szereplő helyi értékek és turisztikai attrakciók a régió turisztikai vonzerejét és látogatottságát?

Milyen hatással van a vidéki turizmusra az M44 autópályát teljes útszakaszának elkészülése, különös tekintettel a munkába járó ingázók számának növekedésére?

Milyen módon járulnak hozzá a kis kapacitással rendelkező szálláshelyek a vidéki turizmus fellendüléséhez, és miért válnak vonzóbbá az utazók számára a vidéki területeken lévő, helyi értékeken alapuló szálláshelyek?

Hogyan lehet hatékonyan felhasználni a Békés Megyei Értéktárban szereplő helyi értékeket és turisztikai attrakciókat a turizmus fejlesztése és promóciója terén?

5. ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK ÉS AZOK ÉRTÉKELÉSE

A kutatásom során feltártam az utazók turisztikai preferenciáit és trendjeit a vidéki turizmusban, ideértve a szálláshelyválasztási szempontokat, az utazók igényeit és elvárásait a turisztikai élményekkel kapcsolatban.

H1→ E1: A koronavírus hatására a belföldi úticélok felértékelődtek, így a kis kapacitással rendelkező szálláshelyek különösen. Az utazók a szálláshelyválasztás során fontosnak tartják a vidéki területeken lévő, helyi értékeken alapuló szálláshelyeket. A kutatásaim azt mutatják, hogy milyen konkrét igények és preferenciák jellemzik az utazók körét a belföldi utazások során. Ezen belül kiemelkedő lehet a vidéki területeken lévő szálláshelyek vonzereje és az olyan helyi értékek, mint például a hagyományos étkeztetés, a természeti látnivalók közelsége stb. A kutatásom segít megérteni a turisztikai trendek és változások dinamikáját, különösen a koronavírus járvány hatására. Az új kutatási eredmények feltárják, hogy milyen mértékben és milyen formában változtak az utazók preferenciái vidéki térségekbe történő utazásuk során a pandémiát követően, valamint milyen hosszú távú hatásai lehetnek ezeknek a változásoknak a turizmusra. Az új kutatási eredményeim alapján kialakíthatók hatékonyabb turizmusfejlesztési stratégiák és intézkedések, amelyek célja a kis kapacitású szálláshelyek támogatása és a vidéki turizmus fellendítése. Ennek részeként kiemelt figyelem irányulhat a helyi értékekre alapozott szálláshelyek fejlesztésére és promóciójára.

Statisztikai magyarázat:

A Levene-teszt sig: 0,273, így tovább folytattam a hipotézisvizsgálatot. Az F-próba értéke: 1,291. A hozzá kapcsolódó szignifikancia-szint: 0,243. Az eta²

értéke: 0,41. A kapcsolat így a két változó között közepesnek minősül. Igazolásra került a feltevés, miszerint a koronavírus hatására a belföldi úticélok felértékelődtek, így a kis kapacitással rendelkező szálláshelyek különösen. Az utazók a szálláshelyválasztás során fontosnak tartják a vidéki területeken lévő, helyi értékeken alapuló szálláshelyeket.

H2→E2: Az M44 autót teljes útszakaszának elkészülése szignifikánsan hozzájárul a Dél-Alföld, ezen belül Békés vármegye turizmusának fellendüléséhez és népességmegtartó erejéhez. A kutatásom során megállapítottam, hogy az M44 gyorsforgalmú autót nagyban hozzájárul már most Békés vármegye fellendüléséhez, turisztikai fejlődéséhez. A teljes pályaszakasz elkészülte után pedig ugrásszerűen megindulhat a Békés vármegyébe utazók és látogatók száma. Ugyanakkor a turisztikai befektetések mennyisége is emelkedésnek indulhat, hiszen az ország egyik végétől, pl. Győrtől, a másik végéig, Gyuláig el lehet majd autópályán jutni, ami régi vágyálma a „Viharsaroknak”. Már jelenleg is rengetegen látogatnak el Békés vármegyébe is az M44 autót eddig elkészült szakaszán, hiszen igazi gyöngyszemek vannak ebben a vármegyében, úgy, mint Szarvas vagy épp Gyula természeti és épített nemzeti kincsei. A Szarvasi Arborétumot vendégek ezrei látogatják meg hetente a nyár folyamán, illetve a Vízi Színházba is érkeznek még Mosonmagyaróvárról is azért, hogy egy este a kedvenc színpadi előadásukat megnézzék, és ezáltal még vendégéjszakát is generálnak.

Statisztikai magyarázat:

A Levene-teszt sig. értéke 0,723. Ennek értelmében a H_0 hipotézist nem vetem el, hanem az F-próba értékének a szemügyre vétele következik. Az F-próba értéke: 4,243 és a hozzá tartozó sig: 0,425. Ezt követően már csak a kapcsolat erősségének megállapítása következik. Az η^2 : 0,14, mely gyenge

kapcsolatnak minősül. Az M44 autóút teljes útszakaszának elkészülése így hozzájárul Békés vármegye turizmusának fellendüléséhez, illetve népességmegtartó erejéhez.

H3→E3: Az M44 autóút miatt a munkába járó ingázók száma növekedésnek indul, mert lerövidül az ingázási idő vagy egységnyi idő alatt távolabb is hajlandóak munkát vállalni – mely Békés vármegyére is hatást gyakorol.

A harmadik hipotézisem igazolásra került. Az M44 gyorsforgalmú autóútnak köszönhetően az ingázók száma növekedésnek indul, mert lerövidül az ingázási idő, illetve ugyanannyi idő alatt távolabb is eljut munkába a Békés vármegyében élő lakosság, valamint a termékek szállítási ideje is lerövidül.

Ezt bizonyítja az is, hogy már most sokan eljárnak Békés megyéből Kecskemétre a Mercedes gyárba dolgozni. Sokan foglalkoznak azzal, hogy szervezeten szállítják a dolgozókat a cégekhez, ezáltal is költséget spórolva. Ugyanakkor nem csak Kecskemétig tudnak majd gyorsabban eljutni az emberek, hanem Budapestre is, ugyanis már most is sokan ingáznak, pedig a teljes útszakasz még nincs átadva. Ez biztosan növekedésnek indul majd, ha konkrétan Gyulától a fővárosig gyorsforgalmi úton lehet eljutni. Hipotézisemet alátámasztja, hogy a primér kutatásom eredményeképp meghatároztam egy olyan klasztert, amelybe tartozóknak az a legfontosabb, hogy az alsóbbrendű utakat el tudják kerülni. Ezt a klasztert „gyorsaságnak” neveztem el, hiszen a legjobban úgy lehet őket jellemezni, hogy egyik helyről a másikra hogyan lehet a leggyorsabban a legrövidebb idő alatt eljutni.

Statisztikai magyarázat:

A hipotézisvizsgálat eredményeként az elemzésbe bevont változó, az A hipotézis vizsgálatára választott módszer az ANOVA. A Levene-teszt nullhipotézise bizonyításra került, ugyanis a szignifikanciaszint értéke 0,800. Ennek értelmében az F próba elvégezhető, melynek értéke: 4,344, sig. értéke: 0,435. Ennek értelmében az eta2 értéke: 0,34, mely közepesnél gyengébb kapcsolatra enged következtetni.

H4→E4: Az utazók fontosnak tartják szálláshelyválasztás során, hogy a kiválasztandó szálláshely közelében legyenek turisztikai attrakciók, programlehetőségek, továbbá széleskörű szolgáltatások.

A létrehozott klasztert a „szolgáltatáscentrikus utazók” elnevezéssel láttam el, hiszen jellemző rájuk, hogy valóban objektív szempontok szerint értékelik a szálláshelyeket, és a választás során is azon vannak, hogy a kiválasztott szálláshely ezeknek a szempontoknak megfeleljen. Ezen felül a plusz szempontokra is figyelnek, mint a különböző szolgáltatások, például a wellness, a reggelizési lehetőség stb., amire nagy figyelmet fordítanak. Ezeken a szempontokon kívül a szolgáltatások mellett a desztináció elhelyezkedése, a social médiában rangsorolt népszerűsége és a rugalmas foglalási és lemondási feltételek is fontosak és döntők. Tapasztalatból is alá tudom támasztani, hogy a vendégek számára kifejezetten fontos, hogy a szálláshely közelében legyenek azok a programlehetőségek és turisztikai vonzerők, attrakciók, amelyeket ők előzetesen kinéztek, amikor az adott településre az utazást tervezték. Számtalanszor érdeklődnek a vendégek, hogy például milyen távol van gyalog a Szarvasi Arborétum és a Mini Magyarország Makettpark a szállástól vagy inkább személygépkocsival induljanak el. Főként a 60+ korosztály szokott

hezitálni, hogy belevágjon-e egy 30-40 perces sétába vagy autóval tegyék meg, esetleg taxit hívnak.

Statisztikai magyarázat:

A két változó a szálláshelyválasztás és az attrakciók, szolgáltatások közti kapcsolat. A kiválasztott módszerrel a célom, hogy megvizsgáljam van-e különbség a csoportátlagok között. Az elemzésem tesztje az F-próba, melynek a nullhipotézise szerint: H_0 : A csoportok átlaga nem tér el szignifikánsan. Ha az F-próba eredményeként a H_0 elvetése mellett döntök, akkor szignifikáns a különbség a csoportok átlaga között. Amennyiben ez fennáll, akkor az η^2 mutatóval a mértékét is meg tudom határozni. A varianciaelemzés azonban csak akkor végezhető el, ha a szóráshomogenitás teljesül, amit a Levene-tesztel vizsgálok. A Levene-teszt nullhipotézise az, hogy a szórásnégyzetek egyenlők. Tehát, ha a Levene-teszt H_0 hipotézise nem kerül elvetésre, vagyis az érték, ami hozzá tartozik, nagyobb 0,1-nél, akkor az F-próba elvégezhető. A Levene-teszt sig. értéke 0,755, tehát tovább vizsgálódom, hiszen a H_0 hipotézist nem vetem el, vagyis a szóráshomogenitás fennáll, a varianciaelemzés F próbája elvégezhető. A sig. értéke: 0,054, az F értéke: 0,948. Az η^2 értéke magas: 0,78. Mivel a változók között erős kapcsolat van, így igazolásra került a hipotézisem, mely szerint a szálláshelyválasztás során az utazók fontosnak tartják, hogy a turisztikai attrakciók, programlehetőségek, továbbá a széleskörű szolgáltatások a kiválasztandó szálláshely közelében legyenek.

H5→E5: A vidéki turizmusban jelentős helyi értékekre való alapozás a Békés Megyei Értéktár kapcsán turisztikai attrakciók sokaságát nyújtja.

A kutatásom során lehetőség nyílt azonosítani és értékelni a Békés Megyei Értéktárban szereplő helyi értékeket, beleértve a kulturális, történelmi, gasztronómiai és természeti értékeket. Ezek az eredmények segítettek megérteni az értékek turisztikai vonzerejét és jelentőségét. Az eredmények alapján feltérképezésre kerültek a Békés Megyei Értéktárban szereplő helyi értékek turisztikai vonzerői, valamint ezekkel kapcsolatban az utazók preferenciái. Ez segíthet a turisztikai célpontok fejlesztésében és promóciójában. A kutatásom hatására felmérhető a helyi közösségek részvétele és érdeklődése a Békés Megyei Értéktárban szereplő helyi értékekkel kapcsolatban, valamint a fenntartható turizmusfejlesztés lehetőségei és kihívásai is értékelhetők. Ez lehetőséget ad a helyi közösségek bevonására és a turizmus hosszú távú fenntarthatóságának biztosítására.

Statisztikai magyarázat:

A hipotézisvizsgálat eredményeként az elemzésbe bevont változó a Békés Megyei Értéktárban lévő turisztikai attrakciók ismertsége és a helyi értékek jelentőségének gyakorisága. Mivel az egyik érték egy ordinális változó, a másik pedig egy numerikus érték, így a hipotézis vizsgálatára választott módszer az ANOVA. A Levene-teszt nullhipotézisét elfogadom, ugyanis a szignifikanciaszint értéke 0,823. Az F próba értéke 3,345, sig. értéke: 0,543. A két változó közti kapcsolat erőssége, az η^2 alapján: 0,31, mely egy közepesnél gyengébb kapcsolatra utal.

1. táblázat: A hipotézisvizsgálat eredményei

Hipotézis	A számítás eredménye	Döntés
H1: A koronavírus hatására a belföldi úticélok felértékelődtek, így a kis kapacitással rendelkező szálláshelyek különösen. Az utazók a szálláshelyválasztás során fontosnak tartják a vidéki területeken lévő, helyi értékeken alapuló szálláshelyeket.	egy szempontos ANOVA Levene-teszt sig: 0,723 F próba: 1,291 sig: 0,243 eta²: 0,41	A változók között közepes kapcsolat van IGAZOLÁSRA KERÜLT
H2: Az M44 autóút teljes útszakaszának elkészülése szignifikánsan hozzájárul a Dél-Alföld, ezen belül Békés vármegye turizmusának fellendüléséhez és népességmegtartó erejéhez.	egy szempontos ANOVA Levene-teszt sig: 0,723 F próba: 4,243 sig: 0,425 eta²: 0,14	A változók között közepesen gyenge kapcsolat van IGAZOLÁSRA KERÜLT
H3: Az M44 autóút miatt a munkába járó ingázók száma növekedésnek indul, mert lerövidül az ingázási idő vagy egységnyi idő alatt távolabb is hajlandóak munkát vállalni – mely Békés vármegyére is hatást gyakorol.	egy szempontos ANOVA Levene-teszt sig: 0,800 F próba: 4,344 sig: 0,435 eta²: 0,34	A változók között közepesnél gyengébb kapcsolat van IGAZOLÁSRA KERÜLT

Hipotézis	A számítás eredménye	Döntés
H4: Az utazók fontosnak tartják a szálláshelyválasztás során, hogy a kiválasztandó szálláshely közelében legyenek turisztikai attrakciók, programlehetőségek, továbbá széleskörű szolgáltatások.	egy szempontos ANOVA Levene-teszt sig: 0,755 F-próba: 0,948 sig: 0,054 eta ² : 0,78	A változók között erős a kapcsolat IGAZOLÁSRA KERÜLT
H5: A vidéki turizmusban jelentős helyi értékekre való alapozás a Békés Megyei Értéktár kapcsán turisztikai attrakciók sokaságát nyújtja.	egy szempontos ANOVA Levene-teszt sig: 0,823 F próba: 3,345 sig: 0,543 eta ² : 0,31	A változók között gyenge kapcsolat van IGAZOLÁSRA KERÜLT

Forrás: saját szerkesztés

PUBLIKÁCIÓK

Tudományos folyóiratcikk – külföldi kiadású szakfolyóiratban idegen nyelven

1. Egri, Z. - Paraszt, M. - Arany, F. (2018): Disparities of economic development in Central and Eastern Europe based on the extended urban-rural typology. *Lucrari Stiintifice Management Agricol* (1453-1410 2069-2307): 20 3 pp 339-344
2. Arany, F. - Egri, Z. (2018): The examination of the Leader – resources in the Hungarian settlements, *Lucrari Stiintifice Management Agricol* (1453-1410 2069-2307): 20 2 pp 5-10
3. Egri, Z. - Arany, F. (2017): Spatial relations of the convergence in the central and eastern European regions, *Lucrari Stiintifice Management Agricol* (1453-1410 2069-2307): 19 3 pp 265-272
4. Szabó, Cs. - Arany, F. (2019): The population retention of the Northern Great Plain Region according to the agricultural and rural development, *Pro Scientia Ruralis* (2457-9068): 4 3-4 pp 36-51
5. Egri, Z. – Arany, F – Paraszt, M. (2018): Examining the economic convergence in Central and Eastern Europe by using the Markov Chain Method, *Lucrari Stiintifice Management Agricol* (1453-1410 2069-2307): 20 3 pp 333-338
6. Egri, Z. – Tánczos, T. – Arany, F. (2017): The role of health inequalities in Hungary's urban economic development, *Management strategies* (2392-8123): 2007 3 (37) pp 36-46

Tudományos folyóiratcikk – külföldi kiadású szakfolyóiratban magyar nyelven

1. Glózik, K. – Arany, F. (2016): Turisztikai fejlesztések a Körösök Völgye Leader Akciócsoport területén, *Kitekintés - Perspective: Revista De Stiinta Si Cultura* (1454-9921 2064-504X): 20 21 pp 38-45

Tudományos folyóiratcikk – hazai kiadású szakfolyóiratban magyar nyelven

1. Egri, Z. – Tánczos, T. – Paraszt, M. – Arany, F. – Szabó, Cs. (2017): Az egészségtőke szerepe a társadalmi-gazdasági fejlettség területi

egyenlőtlenségében, Valóság: Társadalomtudományi Közlöny (0324-7228 2062-8900): 60 4 pp 87-111

2. Egri, Z. – Arany, F. – Szabó, Cs. (2017): A közép- és kelet-európai régiók konvergenciájának területi relációi, Jelenkori Társadalmi és Gazdasági folyamatok (1788-7593 2676-9867): 3 12 pp 259-268

3.

Könyvrészlet – magyar nyelvű

1. Szabó, Cs. – Arany, F. – Egri, Z.(2018): Az Észak-magyarországi régió népességmegtartó ereje az agrár-vidékfejlesztési politikák tükrében, In: Dinya László (Dinya László Marketing, menedzsment) EKE/AVK/Vidékfejlesztési és Tájgazdálkodási Intézet ; Csernák József (Csernák József Gazdálkodás- és szervezéstudományok) EKE/GTK/ÜTI/Pénzügyi és Számviteli Tanszék (szerk.)
2. Arany, F. – Egri, Z. – Glózik, K. (2017): Területi egyenlőtlenségek vizsgálata a Leader források tükrében Békés megyében In: Futó Zoltán (Futó Zoltán Növénytermesztés) SZIE/AGK/Agrártudományi és Vidékfejlesztési Intézet (szerk.) Magyar vidék - perspektívák, megoldások a XXI. században : I. vidékfejlesztési konferencia, Konferencia helye, ideje: Szarvas, Magyarország 2017.10.05. - 2017.10.05. Szarvas: Szent István Egyetem Egyetemi Kiadó, pp 8-15
3. Arany, F. – Egri, Z. –Szabó, Cs. (2017): Térbeli egyenlőtlenségek vizsgálata a LEADER-jogcímek alapján, In: Dinya László (Dinya László Marketing, menedzsment) EKE/AVK/Vidékfejlesztési és Tájgazdálkodási Intézet ; Csernák József (Csernák József Gazdálkodás- és szervezéstudományok) EKE/GTK/ÜTI/Pénzügyi és Számviteli Tanszék (szerk.)
4. Glózik, K. – Arany, F.(2018): A helyi termékek szerepe Mezőberény turizmusában
5. Arany, F.- Szabó, Cs.(2018): Az M6 autópálya hatása a gazdaság fejlődésére,In: Egri Zoltán (Egri Zoltán Regionális fejlődés) SZIE/AGK/Agrártudományi és Vidékfejlesztési Intézet ; Bodnár

Károly (Bodnár Károly Agrárgazdaságtan) (szerk.), Logisztika a Dél-Alföldön

6. Arany, F.- Szabó, Cs.(2019): Magyarország infrastruktúrájának fejlettsége a vidéki terekben, In: Bodnár Károly (Bodnár Károly Agrárgazdaságtan) SZIE/Agrár- és Gazdaságtudományi Kar (szerk.), 5. Logisztika a Dél-Alföldön : Lektorált tudományos konferenciakiadvány
7. Arany, F. – Glózik, K. (2015): Európai Uniós források szerepe a falusi turizmusban Békés megyében 2007-2013 között, In: Dr. Futó Zoltán (szerk.), A Szent István Egyetem, Gazdasági, Agrár -és Egészségtudományi Kar Tudományos Diákköri Műhelyeiben készült tudományos munkák, Szarvas: SZIE Gazdasági, Agrár- és Egészségtudományi Kar, pp 9-16

Könyvrészlet – idegen nyelvű

1. Paraszt, M. – Arany, F. (2018): Magasabb (helyi) hozzáadott érték, mint a vidék kitörési lehetősége – II. Nemzetközi Vidékfejlesztési Tudományos Konferencia : Lektorált tudományos kiadvány
2. Arany, F. - Egri, Z. – Paraszt, M. (2018): Magasabb (helyi) hozzáadott érték, mint a vidék kitörési lehetősége – II. Nemzetközi Vidékfejlesztési Tudományos Konferencia : Lektorált tudományos kiadvány

Konferenciaközlemény folyóiratban vagy konferenciakötetben – idegen nyelvű

1. Szabó, Cs. – Arany, F.(2021): The exercise of Hungarian agriculture on population change through the area-based aid system in 2017. Konferencia helye, ideje: Szarvas,
2. Egri, Z. – Paraszt, M. – Arany, F. (2018): Disparities of economic development in Central and Eastern Europe based on the extended urban-rural typology, In: The 10th International Scientific Symposium for Students and young researchers "Management of sustainable rural development" Konferencia helye, ideje: Timisoara, Románia 2018.11.22. - 2018.11.22. Timisoara: Banat's University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine, p. 1.
3. Egri, Z. – Paraszt, M. – Arany, F. (2018): Examining the Economic Convergence in Central and Eastern Europe by Using the Markov

Chain Method, In: The 10th International Scientific Symposium for Students and young researchers "Management of sustainable rural development", Konferencia helye, ideje: Timisoara, Románia

Konferenciaközlemény folyóiratban vagy konferenciakötetben – magyar nyelvű

1. Arany, F. – Szabó, Cs. (2018): Az M6 autópálya hatása a gazdasági fejlődésre. In: Logisztika a Dél-Alföldön, Szarvas, 37-45 pp.
2. Arany, F. – Szabó, Cs. (2019): Magyarország infrastruktúrájának fejlettsége a vidéki terekben. In: 5. Logisztika a Dél-Alföldön, Szarvas, 23-29 pp

Absztrakt

1. Szabó, Cs. – Arany, F. – Egri, Z. (2018): Az Észak-magyarországi régió népességmegtartó ereje az agrár-vidékfejlesztési politikák tükrében. In: XVI. Nemzetközi Tudományos Napok, 272 p. Arany, F. – Egri, Z. – Szabó, Cs. (2018): Térbeli egyenlőtlenségek vizsgálata a LEADER-jogcímek alapján. In: XVI. Nemzetközi Tudományos Napok, 47-47 pp.
2. Szabó, Cs. – Arany, F. – Egri, Z. (2018): Az Észak-magyarországi régió népességmegtartó ereje az agrár-vidékfejlesztési politikák tükrében. In: XVI. Nemzetközi Tudományos Napok, 272 p.
3. Arany, F. – Egri, Z. – Szabó, Cs. (2018): Térbeli egyenlőtlenségek vizsgálata a LEADER-jogcímek alapján. In: XVI. Nemzetközi Tudományos Napok, 47-47 pp.

További közlemények

1. Egri, Z. – Paraszt, M. – Arany, F. (2018): Disparities of economic development in Central and Eastern Europe based on the extended urban-rural typology, Poster
2. Egri, Z. – Arany, F. (2018): The Role of Health Inequalities in Hungary's Urban Economic Development, The 11th International Conference of the Romanian Regional Science Association "Future

- dynamics of regional development and planning, 12-13 May 2017, Constantin Brancoveanu University, Pitești, Romania.
3. Egri, Z. – Paraszt, M. – Arany, F. (2018): Examining the Economic Convergence in Central and Eastern Europe by Using the Markov Chain Method, Po